

TÖÖLISKOJA TEATAJA

TÖÖLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄÄLEKANDJA

Juuni 1939

Nr. 6

3. AASTAKAIK

SISU: 1. A. Renning: Töölisvanemate selgroogu ei saa murda! 2. Töölisesindajate 7. konverents. 3. A. Lindbergi muljeid konverentsist. 4. Tallinna Metallitöölise Ametiühisusest. 5. Käitiste elu. 6. Mitmesugust.

Rootsi Kutseühingute Keskliidu esimees A. Lindberg, kes viibis külalisena konverentsil.

XXV rahvusvaheline töökongress

8. juunil s. a. algas Genfis XXV rahvusvaheline töökongress. Päevakorras on järgmised küsimused:

- 1) Tehniline ja kutseline haridus ja tööõppimine.
- 2) Pärismaalastis tööliste töölepingu korraldus.
- 3) Migreerunud tööliste rekruteerimine, töölepaigutamine ja töötingimused (ühtlane ümberkäimine).
- 4) Maanteedel vedusid teostavate sõidukite kutseliste juhtide (ja nende abide) tööaja ja töovaheajade korraldamine.
- 5) Tööaja lühendamise üldistamine tööstuses, kaubanduses ja büroodes.
- 6) Tööaja lühendamise söekaevandustes.

Peale päevakorra küsimuste on töökongressil arutusel Rahvusvahelise Tööstuse direktori aruanne, valitsuste aruanded ratifitseeritud konventsioonide täitmise kohta ja küsimused kongressi ja selle komisjonide töökaigu kohta.

Kõik päevakorra punktid tulevad tänavusel kongressi istungjärgul teisele, s. o. lõplikule, arutusele.

Versailles'i rahulepingu art. 389 põhjal Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni iga liige-riik saadab töökongressi istungjärgule vähimalt neljast liikmest koosneva delegatsiooni. Neist neljast kaks on valitsuse, üks tööandjate ja üks tööliste esindaja.

Eesti tööliste esindajana sõitis töökongressile E. Trükitöölise Liidu sekretär Alfred Offembach, kelle kandidatuur on esitatud Tööliskoja poolt. A. Offembach on koja sotsiaalpoliitilise toimkonna liige.

Riikliku korterilaenu asjas

Lugejad paluvad meilt selgitust riikliku korterilaenu andmise kohta töölistele. Selleks otstarbeks on praegu ette nähtud 50 tuh. krooni. Laenu intressita (protsendita) ja antakse 20% ulatuses kavandatava ehituse väärtusest. Tingimuseks on, et tööandja annaks omalt poolt vähimalt niisama palju ning samuti intressita laenu. Laenuandmine toimub majandusministri igakordse otsusega. Soovijail tuleb esitada majandusministrile vastav palve, märkides, kui palju ja

mis väärtuses maju kavatakse ehitada. Soovitatav on ka vastavate plaanide esitamine. Ühtlasi tuleb muretseda tööandja nõusolek (kuid siin võib ehk kasutada Majandusministri vahelsobitust). Oeldust järeldub, et laenu tuleb paluda mitte üksikult, vaid kollektiivselt (mitu töölise ühest käitest); asja on otstarbekam ajada käitise töölistenõukogu kaudu. Kuna laenuks riigieelarves määratud summa on väga piiratud, siis tuleb soovijail esineda palvega võimalikult kiire korras, kuna muidu on karta, et kogu raha jagatakse välja.

Ehitustöölised tsemenditööde kursustele!

Mai algul peeti Kundas tsemendivabriku juures kaheksa neljapäevast tsemendi- ja betoonitööde kursused, millest osavõtt oli väga elav. Osavõtjaid oli tulnud kokku üle maa isegi Muhumaalt ja Pärnumaalt.

Kursustel õpetati valmistama segusid, betoonist kive, torusid, põrandaid, aiaposte jms. Õhtuti olid loengud. Kuna tarvis tööskeuse ja teadmiste järele on kasvamas, siis A.-S. Tsemendivabrik „Port-Kunda“ otsustas korraldada pärast jaanipäeva, s. o. 26.—29. juunini, uued tsemenditööde kursused, mille kavasse võetakse veel rida uusi töid ja mis on eriti tähtsad ehitustöölisele.

Kursused ja öömaja on tasuta. Osa võtta soovijail tuleb end registreerida kuni 17. VI 1939. a.

Kaastöö

Järgmisse numbrisse palume saata hiljemalt 26. juuniks s. a. Järgmine number ilmub juuli esimestel päevadel riikliku sisuga.

Ruumipuudusel

pidi käesolevast numbrist osa kaastööd välja jääma, mis ilmub järgmises numbris.

Tsemendi- ja betoonitööde kursused

peetakse

KUNDAS
26.—29. JUUNINI

Kursused ja öömaja tasuta

Osavõtjail registreeruda kuni 17. juunini A.-S. Tsemendivabrik „PORT-KUNDA“ nõuandebüroos (Valli tänav 4—6, Tallinn, telefon 450-17)

Tööliskoja Teataja

JUUNI 1939

Nr. 6

III aasiakäik

Tellimishind:
aastas . . Kr. 1.50
1/2 aastas. „ —.75
1/4 „ . „ —.40
Üksiknumber 15 s.

Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suurus.
Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang.
Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,
telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,
välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.

Kuulutuste hind:
lehek. . Kr. 30.—
1/2 lehek. „ 15.—
1/4 „ . „ 8.—
1/8 „ . „ 5.—

Töölisvanemate selgroogu ei saa murda!

Tagasivaade konverentsile

ANATOL RENNING

Töölisvanemate tänavuaastane konverents on kujunenud küllalt elevusrikkaks. Kaks ministrit tulid konverentsile ja pidasid pikad kõned. Sõna võeti elavalt ja hoogsalt, ja Rootsi tööliste kogenud juht sm. Lindberg, kes jälgis tähelepanelikult konverentsi käiku, tähendas pärast imestades: välismaail peetakse ka hoogsaid töölikongresse, palju hoogsamaidki, kui Eesti töölisvanemate konverents, kuid seal on kõnede raskuspunkt töölisjuhtide arvustamisel, meie konverentsi kõnelejad arvustasid aga valitsust, kusjuures Tööliskoja enese tegevusest on räägitud üsna vähe.

Tõepoolest — kõrvalseisja värske pilk tabab nii mõndki, millega oleme liiga harjunud, et seda õieti tähele panna ja hinnata. Võis ju tõesti tekkida mulje, et konverentsile tullakse peamiselt selleks, et kuulda ministrite kõnesid ja ütelda neile oma sõna. Ja sel puhul võib küsida, kas Eesti tööline tõesti usub, et sel teel ta võib midagi saavutada, kuna ometi on teada, et tööliskonna ainus lootus on tema enda ühises jõus.

Sellele tuleb vastata: Eesti tööliskond on täiesti teadlik, et ainus õige edasiviiv tee on vaba organiseerimine — ja ka tõeliselt vaba organiseerimine. Sellele teele ta jäi truuks juba siis, kui temale jutlustati palkade riiklikust reguleerimisest, ning ta ei hoolinud sellest, et nädalaleht, kes seda eksitavat jutlust ajas (E. Joonase toimetatud

kurikuulus „Rahva Sõna“), nimetas end „tööliste ajaleheks“. Sellel teel, vaba organiseerimise teel, ta astus otsustava sammu, pannes oma peremehe-õigused kehtima Töölisühingute Keskliidus, ning ainult põlgusega ta vastas neile „juhitudel“, kes sel puhul püüdsid ässitada politseid Keskliidu kaela. Ja samas vaimus ta talitas, valides Keskliidu valitud juhatusel soovitusel Tööliskoja praegust koosseisu.

Kuidas on asjad tegelikult arenenud, on teada. Tööliskoda töölisvanemate valitud keskusena jäi praegu vaba organiseerimise ja vaba palgavõitluse mõtte edasiarendajaks olukorras, kus vaba palgavõitlus on asendatud riikliku reguleerimisega Töötülide lahendamise komisjoni kaudu ja Keskliidus on tööliste omavalitsus katkestatud ning Keskliidu juhatus tegutseb mitte tööliste volituse, vaid Sisekaitseülema võimu alusel. Nende sammudega võttis riigivõim enda peale suured ülesanded, kinnitades neid vastavate lubadustega. Tööliste lubati elatusaseme ja palgataseme tõusu, sotsiaalkindlustuse laiendamist, odavat korterilaenu, rahvamajasid jne. Täiesti loomulik on, et tööliised ootavad lubaduste lunastamist.

Tänavuste kõnede mulje oli, et loota on tõesti õige vähe. Vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamist peab ikka veel ootama, ja kui see kord teostatakse, siis võib-olla — nagu majandusminister mainis — osalt

haiguskindlustuse summade arvel. Palgalise puhkeaja pikendamist on riigi poolt lubatud — nüüd aga soovitatakse seda teostada vabatahtliku kokkuleppe korras — ometi oleks sundusliku pikendamise puhul tööandjate lisakulu vägagi väike. Ja peasi — palgaküsimus. Siin ei osatud soovitada muud kui tõsta tööviljakust, see olevat ainus õige tee palkade parandamiseks. Ometi näitasid kõnelejad konverentsil, et tööviljakustõuseb meil alata, ilma et vastavalt paraneksid ka palgad. Üks värske näide: Sindis tõusis tööviljakus mõnekümne protsendi võrra, kuid Töötulide lahendamise komisjon ei pidanud vajalikuks korraldada ekspertiisi selle kindlakstegemiseks, vaid pani palkadele 5 protsenti juure, sedagi mitte tööviljakuse arvel, vaid vabrikukorterite üüride tõusu mõju pehmendamiseks.

Ja põlevkivitööstuse töötülid, mis tühjalt lõppesid?

Majandusminister tõi statistikat, et Ameerika töölispalga % brutotoodangust on peaaegu võrdne Eesti tööliste palga %-le. Mis järeldub sellest? Ameerika tööstur kulutab tooraine peale keskmiselt mitu korda rohkem kui Eesti tööstur — seal on ju arenenud rasketööstus, millist meie üldse ei tunnegi, ja kui meie tööstuse tähtsaimaks tooraineks on puuvill, vill, lina, siis seal on raud ja teras. Ka masinad on seal palju moodsamad ja amortisatsiooni kulu (masinate soetamise kulu) mitu korda suurem. Tähen-dab, kui Ameerika tööstur annab tööliste palgaks välja üle 20% oma väljaminekutest, oleks meie töösturil võimalik anda vähemalt 30—40 — aga ta annab samuti 20%!

Kui tööviljakus suureneks, siis tõuseksid palgad kahe- kuni kolmekordseks, — nii ütles majandusminister. Töölised vastavad temale õigusega: enne tuleb tõsta palgad praeguse tööviljakuse tasemele, s. o. kuni 100%, ja siis alles võiks rääkida, et palgad ja tööviljakus on üksteisega seotud.

Iga palgamaksmise juures jääb töölisel suur osa tema poolt väljateeni-

tud palgast — mõnes tööstusharus kindlasti üle poole — saamata, ja nimelt sellepärast, et Eesti tööline ei ole nii organiseeritud nagu Rootsi, Inglise ning ka Ameerika tööline, et võtta seda, mis tal on õigus võtta.

Sellest on Eesti töölistööline teadlik. Vaid üks kõneleja konverentsil oli majandusministriga nõus, et tööstuse kandevoime on madal, — see oli majateenijate (!) esindaja proua Oinas.

Eesti töölistööline on teadlik sellest, et väljapääs on organiseerumises. Seni oldi arvamisel, et organiseerumine on takistatud ebanormaalse olukorra tõttu Keskliidus. Sotsiaalminister oli risti vastupidisel seisukohal: tema ütles, et ebanormaalsel olukorda on just selleks venitatud, et töölised saaksid organiseeruda! Kogemused aga näitavad, et kui töölised ja nende ühingu-d rahule jäetakse, tulevad nad oma asjadega toime.

Minister arvas, et meie kutseühingutes on asjad „korrast ära“, kuna enamus töölisi sinna ei kuulu, ja tõi näitena Skandinaavia riigid. Sellele vastati õigusega, et sealgi ei toimunud organiseerumine üleöö ja töö võttis aega, kuid riigivõim kutseühingute hooldajana seal ei esinenud ja nii saavutatigi praegused hiilgavad tulemused.

Sotsiaalminister pidas sel puhul vajalikuks „noomida“ töölisi lahkkelide pärast. Sellele võib vastu seada sm. Lindbergi eelmainitud ütlust, et „lahkkelid“ on igal pool tavaliseks asjaks, nad näitavad organisatsioonide elujõudu ega tarvitse organiseerimist segada. Siin on muidugi mõeldud seda, et arvamisid lähevad lahku asja pärast, mis on kõigil ühtlaselt südamel, et peetakse ka vastasest lugu ja et lahkumineku ei ole tingitud põhjustest, millel ei ole asja huvidega midagi ühist.

Selle juures oleks vaja veidi peatuda, kuna möödunud konverentsil esines midagi opositsiooni taolist, hüüti vahele, võeti sõna korra kohta, aplodeeriti komando peale ning üldse segati konverentsi rahulikku käiku. Nii mõnigi töölisvanem kehtitas õlgu ja arvas, et sellest töölisasjale küll kasu ei ole.

Peab aga ütlema: mitte see ei ole halb, et tahetiteha opositsiooni. Iga kutseühingu juhatus, iga töölisvanem ja samuti muidugi ka Tööliskoda peab olema selleks valmis, et teda arvustatakse, ja arvustus võib olla vägagi kasulik ja kosutav, sest iga inimene võib ju eksida, ja visa arvustuse kaudu hoitakse juhid kontaktis valijate soovidega ja tahtega.

Kuid Tööliskoda juhtidele ja vististi ka konverentsist osavõtjate rõhuvale enamusele jäi ebaselgeks, millega õieti ei oldud rahul Tööliskoja tegevuses. Möödunud suvel tehti endiste parteiliidrite ja nende käsilaste poolt „suur number“ töölisvanemate fondist ja organiseeriti „sõda“ fondi vastu — kuid sellega ei julgetud konverentsil enam välja tulla. Enne konverentsi nõuti kodus töölise Tööliskoja alla viimist ja selle nõudmisega esineti „üle Tööliskoja pea“ otsekohe Toompeale. Kuna aga selgus, et Tööliskoda oli juba ise ammu samal seisukohal, kaotasid vastavate märgukirjade autorid äkki huvi asja vastu ega võtnudki konverentsil sõna koja poolt esitatud vastava resolutsiooni toetuseks. Nähtavasti huvitas neid see küsimus ainult opositsiooni tegemise seisukohalt, mitte asja enese pärast. Ei esinenud üldse mingit põhimõttelist, asjalikku arvustust. Ka ei esinetud mingisuguse ettepanekuga koja tegevuse hinnangu kohta, NING KOJA TEGEVUST HEAKSKIITEV RESOLUTSIOON VÕETI VASTU ILMA VASTUVAIDLUSTETA NING ILMA PARANDUST ESITAMATA. Mis opositsioon see siis oli, kes ei ütle seda, mis teda õieti opositsiooni tegema ajab? Ega ometi sellepärast ole viidetud konverentsil aega, et laevakaptenit A. Gustavsoni ei saadetud Genfi töökonverentsile esindama Eesti töölisi?

KES OLID ÕIETI OPOSITSIOONITEGIJAD? Nende ridades näeme sinna Sisekaitse ülema poolt määratud Keskliidu juhatuse palgalisi ametnikke ja teiselt poolt ka tegelasi, kel on suured tee-

ned valitud Keskliidu juhatuse tagandamisei. Majateenijate Ühingu esindajana tuli konverentsile proua Oinas — ja see oli tema ühing, kes 1935. a. Keskliidu juhatuse valimisel avalikult hoia-
tas, et uus juhatus asub ette valmistama uut 1. detsembrit! Nüüd alatakse vana veesegamist uuesti otsast peale.

Selle siht on selge. Kutseühingute olukord uue seaduse alusel on veel selgusetu ja neid loodetakse hooldada ka edaspidi — nagu neid on hooldatud kuni 1935. a. kongressini ja pärast 1936. a. sügise sündmusi. Töölisvanem, käitise tööliskonna usaldatud juhina, jäi praegu tööliste iseteadvuse ja omavalitsuse tugevaimaks kandjaks, kes pole end painutanud mingi hooldamise alla. Töölisvanematelt ammutab oma jõudu ka Tööliskoda. Töölisvanema tegevuses on parema tuleviku võti. Seepärast kardavad töölisvanemat tööandjad, kardab Keskliidu määratud juhatus — ja kardab ka konverentsi „opositsioon“, kes ei tahtnud nõus olla, et töölisvanemad võtaksid osa koja uute valimiste ettevalmistava toimkonna moodustamisest ja ka edaspidi Tööliskoja saatust ja suunda määraksid. Ühest „opositsiooni“ ringkirjast lugesime, et töölisvanemad tuleb välja lülitada Tööliskoja valimistest. Ja kui sotsiaalminister sellest kinni haaras ja seletas, et Tööliskoda tegeleb tõepoolest liiga palju töölisvanemate asjaga, et koja seadus tuleb muuta ning koda töölisvanemate aluselt ära nihutada, — siis sellele peab vastama, et töölisvanemad vajavad oma keskust, oma valitud keskust, ning nad on valvel, et see nende käest ära ei kaoks. Seepärast lasevad nad eelseisvate valimiste puhul niisama vähe end eksitada nagu koja esimestel valimistel. Töölisvanemaile ja töölisile on Tööliskoda vaja, seda ei anna töölisvanemad oma juhtimiselt ära, vaid ütlevad kokkumatult: „Hoidke eemale, meie ei taha olla teile hüppelauaks, tööliste asi on meie eneste ja mitte teie asi. Ajalugu on oma ringi käinud, seda ei saa enam tagasi pöörda.“

Töölisesindajate 7. konverents

7. mail peeti Tallinnas Börsisaali ruumes järjekorraline üleriiklik töölisvanemate, Tööliskoja valijasmeeste ja kutseühingute esindajate üleriiklik konverents. Konverentsi kokkukutsujaks oli Tööliskoda. Konverents kujunes suurimaks seniste konverentside ajaloos. Üle maa oli kokku tulnud umbes 360 tööliskonna tegelast, peale nende veel külalisi ja pealtkuulajaid, nii et konverentsil viibijate arvu võib hinnata üle 400. Avar Börsi saal oli tulvil tööliste tegelasi.

*Koja esimees
J. Kurvits,
konverentsi juhatajaid.*

Konverentsi tähtsust kriipsutas alla ka Rootsi kutseühingute keskliidu esimehe Lindberg'i kohalviibimine Tööliskoja külalisena. Vabariigi valitsuse esindajaina ja referentidena olid kohal sotsiaalminister O. Kasik ja majandusminister L. Sepp. Samuti viibis koosolekul Sotsiaalministeeriumi kõrgemaid ametnikke töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonnast.

Kuigi konverentsi algus oli ette nähtud kell 1½10, avati see traditsioonilise hilinemisega kell 10.

Tööliskoja esimees J. Kurvits ütles avamiskõnes:

7. korda tulevad tööliste esindajad kokku üleriigiliseks konverentsiks. Konverentsist osavõtjate arv ja konverent-

side tähtsus on aasta-aastalt kasvanud. Konverentside töö tulemused on muutunud järjest ulatuslikumaks. Mul on eriti hea meel tervitada konverentsist osavõtjate hulgas härra sotsiaal- ja härra majandusministrit, kellega võime suust suhu oma päevaküsimuste ja murede üle mõtteid ja seisukohti vahetada. Samuti on mul eriti hea meel tervitada meie Skandinaavia külalist sm. Lindberg'i, kes on juba korduvalt viibinud Eestis ja on jälginud Eesti töölislükkumist. Meie soovime, et sm. Lindberg lahkuks Eestist kõige paremate muljetega ja viiks kaasa meie tervitused Skandinaavia töölistele.

Loodan, et konverents üksmeelselt ja mõjuvalt ütleb oma sõna vajalikus küsimusis. Loodan, et konverents seab üles vajalised tegevusjuhised ja annab vastuse sotsiaalpoliitika edule vaenulisele püüdeile. Tööliskoda soovib, et käesoleval konverentsil tiheneks uuesti kontakt ja sõprus valijatega.

Tervitan kõiki kokkutulnud töölisesindajaid, kes on jälle kokku tulnud ühise asja huvides. Loodan, et nad viivad käitistesse uut usku ja lootust. Olen veendunud, et meie ühine asi edeneb.

Avan konverentsi.

Pärast avakõnet asuti rakendama konverentsi. Tööliskoja peasekretär L. Metslang kandis ette Tööliskoja töölisvanemate toimikonna ettepanekud konverentsi juhatuse ja organite moodustamiseks. Seejärele valiti 6-liikmeline konverentsi juhatuse: J. Kurvits (Tallinn), F. Kauks (Kohtla-Järve), A. Petrov (Tallinn), O. Koplus (Tartu), A. Saul (raudtee) ja H. Põlts (Narva).

Sekretariaati valiti 10 liiget: E. Saar (Sindi), E. Petree (Tallinn), A. Kaasik (Tall.), E. Peterson (raudtee), J. Kriis (Kütte-Jõud), H. Ausmees (Tall.), R. Peters (Pärnu), A. Laane (Tartu), A. Uuk (Narva) ja M. Milleri (Tallinn).

Redaktsioonikomisjoni valiti 5 liiget: L. Kõnga (Tallinn), V. Ado (Tallinn), V. Hausmann (raudtee), A. Lotamõis (Tartu) ja A. Renning (Tööliskoda).

Edasi L. Metslang esitas töölisvanemate toimikonna ettepaneku, et konverents võtaks vastu tööliskonverentside ja koosolekute kodukorra, kustutades sellest § 21 ja täiendades § 11 järgmiselt: „Küsitud sõna ei saa teistele edasi anda“. Ta paneb ühtlasi ette anda konverentsil hääleõigus kutseühingute esindajaile.

Vastavad ettepanekud võetakse ühel häälel vastu.

Järgnevana saab sõna tervituseks Rootsi kutseühingute keskliidu esimees Lindberg, kes kannab oma tervituse ette rootsi keeles. Tõlgib J. Mikelson.

Oma kõnes A. Lindberg andis edasi peale Rootsi kutseühingute keskliidu ka Daani, Norra ja Soome kutseühinguliselt organiseeritud tööliskonna tervitused. Kõneleja avaldas head meelt, et tal on võimalus Eesti tööliste esindajatega otseselt kokku puutuda. Ühenduses tervitustega selgitas kõneleja lähemalt neid majanduslikke eeldusi, mis on aidanud luua Rootsis tugeva tööstuse.

Rootsi hästbiratsionaliseeritud tööstus ja arenenud põllumajandus on aluseks kõrgele elustandardile. Et tööliised saaksid oma õigustatud osa majandusest, selleks peavad nad olema organiseeritud nii majanduslikult kui ka poliitiliselt. Seda on Rootsi tööliskond ka õppinud ja loonud tugeva kutseühingulise organisatsiooni, mis on suhteliselt tugevaim maailmas.

Praegu on Rootsis kutseühinguliselt organiseeritud 1 miljon inimest, millest Rootsi kutseühingute keskliitu kuulub 920.000. Sotsiaaldemokraatlikul parteil on 400.000 liiget ning noorsooliidul üle 100.000 liikme. Pealeselle on veel väikesearvulised sündikalistlikud kutseühingud ja kommunistlik partei, millel pole aga mingit erilist kaalu Rootsi ühiskondlikus elus.

Tugevate organisatsioonide tõttu on Rootsi tööliste reaalpalgad 1913. a. saadik keskmiselt tõusnud 50%. Keskmiseks teenistuseks tööstuses, käsitööstuses, kaubanduses ja transpordis on meestel 1.29, naistel 77 ööri ning alacalistel 50 ööri tunnis. Tööpalgad määratakse kindlaks tööandjate ja tööliste vahel vabalt sõlmitud kollektiivlepingutega.

Põhjamaade kutseühingulisel organisatsioonid on omavahel tihedas koostöös ja nad oleksid rõõmsad, kui neil oleks võimalus Eesti vastu võtta põhjamaade koostöösse.

J. Kurvits tänab konverentsi nimel Lindberg'i ja palub lugupeetavat

Rootsi keskliidu esimeest viia parimad tervitused Rootsi töölistele.

Tööliste palgad tõusku kahe- kuni kolmekordselt.

L. Sepp (majandusminister) kõne sissejuhatavas osas märgib, et seni meil jälgiti liiga palju teiste riikide eeskujusid, ometi said mõnedki teised riigid rikkaks teiste rahvaste arvel ja nende eeskuju meile ei kõlba. Meil peavad olema oma sihid ja nende ümber peame kokku hoidma, et vastu panna võõrahvaste võimuihadele. Seda vastupanu kõvendame veel relvadega, milleks meil on kogutud fondi 26.000.000 krooni, lisatuluks on veel riigikaitsemaks.

Seetõttu ei jatku raha sotsiaalsete seaduste elluviimiseks. Üheks neist on

vanaduskindlustuse seadus.

Selle laia alust on riigikaitse väljaminekute tõttu raske teostada. Seepärast kaalume muid teid.

Teist, veel valusamat küsimust, tuleks minu isikliku arvamise järgi ka põhjalikult läbi kaaluda — haiguskindlustusseadus. Ma saan täiesti aru sellest kategoorilisest hoiakust töövõtjate poolt, kui on kõne alla tulnud haiguskindlustuse olude halvendamise võimalus või soov, mis läheks tööandjate kasuks. Riigivolikogus on töövõtjate ringkondade esindajate poolt õigusega tähendatud, et haiguskindlustusele vaadatakse kui juba kättevõidetud palgalisale, millest juba põhimõtte pärast milgi tingimusel järeleandmisi ei tohi teha.

Haigekassategelastega aga isiklikult kokku puutudes olen saanud mulje, et praegune haiguskindlustuse seadus siiski teatavaid liialdusi võimaldab neile, kes haigekassa liikmeskonna kulul just liialdada soovivad. Ma ei saa isiklikult seepärast lahti mõttest, kas ei oleks võimalik mõningate liialduste võimaluse raskendamisega saavutada teatud kokkuvõtteid, mitte aga tööandjate kasuks, vaid tingimusel, et see kokkuvõtte vanaduskindlustuse sisseseadmisel pensionikapitali suurendamiseks ära kasutataks.

Tööliskorterite ehitamiseks

sai määrata vaid 50.000 krooni, kuna gaasitorbikute, gaasikaitseruumide ja õhukaitse korraldamine neelab palju raha ja ettevõtjaid ei või koormata tööliskorterite ehitamise nõudega. Üldse võib mitmesugusel teel saada tööliskorterite ehitamise laenusummana 250 tuhat krooni. Edaspidi on kavatsusel elukorterite ehituslaenu fondi ja tööstustööliskorteritega varustamise seaduse eelnõud. Viimase seaduskava järgi oleks suurematele tööandjatele võidud valitsuse poolt kohustuslikuks teha teatavale arvule töövõtjatele ehitada elukortereid kohtadel, kus korterikriis on kõige teravam.

Riigi kaasperemeestena ei tule aga töölistel ainult tegelda erakordsete riigikaitse korraldustega ja kuludega ning sellest tekkinud ajutiste takistustega ning puudustega, vaid veel pidevamalt tuleb huvi tunda tootmistegavuse organisatsiooni vastu üldse.

Meie üldine siht on: kõrgemad palgad ja elustandard.

Kui meie keskmisele tunnipalgale rajatud teoreetilist 1 töölise aastapalka võrdleme ülal- toodud 1 töötajale langeva bruto-toodanguga, siis näeme, et töölise aastapalk aasta keskmisest bruto-toodangust oli Eestis 22%, Rootsis 22%, Daanis 19% ja P.-A. Ühendriikides 23%.

Kui tööline suurendab oma toodangut kas ratsionaliseerimise või pinge tõstmise kaudu, on võimalik palga tõstmine. Praegused abinõud ei vii sihile, kui samal ajal ei tõsteta toodangut. Meie siht on, et palk tõuseks mitte 1—20%, vaid 100—200%. Too-

Koja abiesimees F. Kauks, konverentsi juhatajad.

dangut tõsta on võimalik siis, kui riik aitab kooskõlastada tootmisaparaadi tegevust ja läbi viia sellekohased ümberkorraldused.

Seega andis majandusminister palgatõstmise asjus vastuse, et palgad tõusevad vaid sel korral, kui tõuseb üksiku töölise poolt toodetava kauba hulk, s. o. suureneb töö viljakus.

Suurenev töövilljakus ei tähenda aga seda, et tingimata peab tõusma tööpinge. Töövilljaku tõus on saavutatav toodanguaparaadi ümberkorraldamisega. See on üks keerulisimaid ja raskeimaid ülesandeid, mis lõpuks tegelikku ellu on rakendatav vaid tootja-töölise enda heatahtlikul ja teadlikul suhtumisel ja algatusel. Tuletan siinkohal meele stahhanovlasi.

Lõpuks tähendas majandusminister, et Eesti rahval on oma läkitus inimsoos: kultuurse, elujõuliselt ühtlase väikerahvana näidata ja tõestada oma elu korraldusvormidega, et suudame tihti paremini lahendada enda juures üldisi sotsiaalseid ning majanduslikke probleeme kui seda teevad suurrahvad. Meie oleme ühine meeskond ühisel laeval. Mida

kõrgemale käivad lained, seda tähtsam on rahulikumas vette jõudmiseks, et iga meeskonnaliige oma ülesannet hästi täidaks, kuna, ümberpöörduvalt, ihe eksitus hukutaks kõik. (Kiiduavaldused.)

Hr. majandusminister märkis: Töölise keskmiseks tunniteenistuseks 1937. a. Eestis oli 34,4 senti, Rootsis 108,8 s., Daanis 110,8 s., A.-Ühendriikides 257,1 s. 1 töölise toodangu väärtus 1936. a. oli: Eestis 3.785 krooni, Rootsis 11.361 kr., Daanis (1937) 14.349 kr., Ameerika-Ühendriikides (1935. a.) 23.379 krooni.

Sotsiaalse edu väljavaateid

O. Kask (sotsiaalminister) tahab oma ettekandes tõendada, et 10 viimase aasta jooksul on tööliste hüvanguks palju tehtud.

Saavutuste alal

võib härra minister näidata suurenenud tööle- rakendatud inimeste arvu. Nii oli 1927. a. tööstustöölise arv suur- ja kesktööstuses 30.408, kusjuures tehti üldse 66.800.000 töötundi. 1938. a. olid need arvud vastavalt 51.764 ja 101.300.000. Vastavalt on tõusnud ka palgasumma kõikide tööliste kohta. Ka üksiku töölise teenistus on tõusnud.

Tööliste avalikõiguslik esindus —

Tööliskoda —

tegutseb juba kolmandat aastat ja on juba aeg kogemuste najal hakata kaaluma, kas on otstarbekohane jätta koda ka edaspidi töölisisvanemate alusele. Praeguse olukorra juures, kus töölisisvanemad on koja valijad, koda on sunnitud pühendama neile palju tähelepanu, abistama neid valimiste puhul jne., ja üheks tulemuseks on siin töölisisvanemate politiseerimine. Tuleb kaaluda mõtet, kas ei tule koda viia üle kutseühingute alusele. Kuna dekreediga Tööliskoja seadust pole võimalik muuta, siis tuleb koja seaduse muutmise tulevikus parlamendi arutada ja praegu tuleb Tööliskoja valimised läbi viia senise seaduse alusel.

Minister hoiatas tööstureid, et nad mitte ei raskendaks töölisisvanemate instituudi tegutsemist. Töölisisvanemaile ta aga pani südamele, et nad ei pidurdaks tööstuse edu.

Minister jatkas, et viimasel ajal, kahjuks, on tulnud ette üksikuid arusaamatusi, ja et ka temal on tulnud mõnel pool võib-olla teravalt vahele astuda, kusjuures ta on kuulnud etteheiteid töösturite poolt, et ta on seadusest üle astunud. Kuid minister on leidnud, et meil sotsiaalse rahu huvides ka üksikutel juhtumitel tuleb vahele astuda, et siin peab leitama kokkulepe ja asi ühiselt lahendatama.

Töölisisvanemate instituut on meie elus tarviline, aga ta tuleb ellu rakendada sääraselt, et ta mitte ei häiriks meie tööstust, vaid kindlustaks tööliste ja töölisisvanematele nende õigusi.

Kutseühingute küsimus.

Uus vastav seadus anti aasta tagasi ja kogu aasta kestes ei ole kinnitamist leidnud normaalpõhikirjad, ja need on veel ellu viimata. Siin on oodatud ja antud võimalus töö-

lisihinguil endil näidata head tahet. Kui meil kutseühingute ümber on koondunud ligi 15.000 töölisi ja töölise arv on üle 50.000, siis on päevaselge, et kutseühingute juures on midagi korrast ära.

Kestavad nimelt omavahelised võitlused. Kutseühingute uued normaalpõhikirjad on aga valmis ja nende kinnitamine võib sündida juba maikuu jooksul. Kutseühingute organiseerimine peab jõudma Skandinaavia tasemeni.

Sotsiaalpoliitiliste küsimuste

alal peab minister mõnes tööstusharus soovitatavaks 12-päevalist puhkust vabal kokkuleppel.

Tuleb lahendada haiguskindlustuse seadus, et seejärel asuda vanaduse ning invaliidsuse seaduse läbiviimisele.

Ministri soov on ja jääb, et üldine haiguskindlustus oleks kindlustuskassade käes, mille organitest osa võtavad kõigi kindlustatute poolt valitud esindajad. Aga kuigi siin ristlevad suured huvid, lükkas minister päris teadlikult küsimuse edasi, enne kui asjad kujunevad ja kui murduvad need nõudmised, mida ta isiklikult õigeks ei pea. Ja nüüd, kus Tööliiskoda, Haigekassade Liit ja Ametnikkude Koda oma seisukohad ka kindlalt on välja öelnud, on väljavaateid, et see õige suur reform põhimõtteliselt valitsuses lahendatakse veel enne suve, nii et see saab käigu sügisel, enne parlamendi istungjärgu algust.

Vanaduse ja invaliidsuse kindlustamise küsimus on kujult lihtsam, kuid ulatuselt raskem. Isiklikult minister oli arvamisel, et meie selle reformi teostamisel ei pääse mööda ka riiklikust juuremaksust. Muidugi kujuneb riikliku juuremaksu norm väikeseks ja on võimalik, et algul kalkuleeritud normi saab vähendada, kuid teatud riiklik juuremaks on tarviline.

Vanaduskindlustusse tuleb ka omavalitsused juure tõmmata, kui vanaduskindlustus veel laiemale alusele viia, sest omavalitsused vabanevad siis teatud hoolekandekuludest ja, nagu Soomes, peavad osa võtma vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise kassa tegevusest.

Enne seda esitada ei saa kui haiguskindlustus on meil ümber korraldatud, sest sellele rajaneb ka vanaduse ja invaliidsuse kindlustus.

Riigi kaitsepoliitika.

Mõlemad ministrid — nii majandus- kui ka sotsiaalminister — pidasid oma kohuseks selgitada konverentsile riigikaitseküsimusi ja osa, mida tööliskond peab siin etendama.

Hr. sotsiaalminister pidas vajalikeks mittekallaletungilepingu sõlmimist Suur-Saksamaaga, nagu see varem sündis Venemaaga. Rahvakihtide üksteisele lähendamine ja ühendamine olevat võimalik vaid seetõttu, et praegu on seisma pandud poliitiline tegevus.

Lõpuks lausus minister, et meie vabaduse saab võtta vaid üle meie laipade. (Kiiduavaldused.)

Järgneb 10-minutiline vaheaeg.

Tööliiskonna jõud tugevamaks.

Järgnevalt koja esimees J. Kurvits esitab aruande koja tegevusest. Ta märgib, et koja tegevus on ju kõigile nähtav ja kõik tööliisvanemad ja samuti ka kutseühingud, kes vajasid kojalt abi ja nõu, seda loodetavasti ka leidsid. Tööliiskoda on tööliisvanemate üleriiklik keskus ja ta on ühtlasi praegu ka

AINUS TÖÖLISTE ÜLERIIKLIK KESKUS, MIS ON TÖÖLISTE ENESTE VALITSEDA.

See paneb Tööliiskojale erilise kohustuse — seista töölise omavalitsuse kaitsel ja kaasa aidata selleks, et püsiks ja tugevneksid tööliiskonna oma asutused ja organisatsioonid, sest töölised vajavad organisatsiooni, kus nad ise on peremeesteks.

Kui Tööliiskoda ellu kutsuti, siis nii mõnelegi paistis, et Tööliiskoda on nagu nõiaviits, mille abil saab kõiksugu häid asju taevast, s. o. Toompealt, maale tuua. Kuid meie, vanad kutseühinglased, kes kotta valiti, pole neid lootusi kunagi jaganud. Meie oleme algusest peale teadlikud, et tulemuste saavutamiseks on vaja võitlust ja jõudu ja et märgukirjadest on siin vähe. Oma tegevuse esimesil aastail pidi koda rõhku panema nõudmistele püstitamisele. Kuid mida enam arenes koja tegevus, seda enam nihkus esiplaanile teine ülesanne: tööliiskonna jõu kujundamine, teadvuse arendamine, tööliiskonna asutuste ja organisatsioonide kaitses. Need, kes on koja tegevusega otseselt kokku puutunud, teavad, et koda on tööliisvanemate ja kogu tööliiskonna keskuseks igapäevases võitluses. Ta ei too küll tähti taevast, kuid selle eest ta on töölise oma asutus, kes jagab töölisega nende muresid ja kelle kaudu töölised võivad üksteisele toetuda, ammutada vastastikku julgust ja teadvust ja koondada oma jõudu. See ülesanne — tööliiskonna jõu koondamine — ei ole nii kerge nagu esimene, s. o. nõudmistele püstitamine; kui me aga selle teise ülesandega toime tuleme ja oma ühist jõudu kasvatame suureks ja teadlikuks, siis algab kolmas järk — meie programmi täieline teostamine. Ja tuleb loota, et see järk algab õige pea, sest elu ei oota ja ta on küllalt raske.

Riigivõimu poolt lubatakse vastu tulla sellel teisel asjal, kuid lubadustest ja kavadest kaugemale asi ei nihku. Öeldakse, et töölised peavad organiseeruma — seda soovitud kuulsime korduvalt eelmistel konverentsidel —, kuid

ORGANISEERIMISE ALAL VALITSEB EBALOOMULIK OLUKORD

juba pikemat aega, s. o. nimelt Tööliisühingute Keskkliidus, ja selle lõpetamine ei olene töolistest, vaid just riigivõimust. Teiselt poolt

TÖÖLIISVANEMATE TEGEVUS KANNATAB MÕNEDE TÖÖANDJATE TAGAKIUSAMISE ALL.

Siin on riigivõimu kohuseks mitte lubada seaduse erapoolikut tõlgendamist ja

**TÖÖLISTE KOHUSEKS ON KOONDUDA
TIHEDALT OMA TÖÖLISVANEMATE
ÜMBER JA SAMUTI KA TÖÖLISVANE-
MATEL KOONDUDA TÖÖLISKOJA
ÜMBER,**

et nüüvsi ühiselt tagasi lüüa tööandjate rünnakuid.

Rüügivõimule pidi Töölistkoda meele tule-
tama neid lubadusi, mis rüügivõimu poolt
anti väga mitme küsimuse suhtes. Veel eel-
mistest konverentsidest osavõtjad mäletavad
näiteks rüügivõimu esindajate sõnu selle koh-

8-TUNNISELE TÖÖPÄEVALE.

Töölistkoda pöördus selles asjas tööliste poole
ja talle saadeti 20.000 tööliste allkirjaga pro-
test esilekerkinud kavatsuste vastu. Selle
mõjul on need kavad edasi liikunud, kuid pe-
ame olema valvel, et nad uuesti ellu ei ärkaks.

Võin veel märkida koja poolt esitatud
ettepanekuid lasteabiraha-kassade ellukutsu-
miseks vastavalt eelmiste konverentside seisukoh-
tadele.

Üheks tähtsaks ülesandeks koja töös peab
kujunema

**VÄIKETÖÖSTUSTÖÖLISTE JA KODU-
TÖÖLISTE**

huvide kaitse. Nende olukord on ju eriti vi-
lets nii palgaolude kui ka töökaitse mõttes
ja siin on suur töö ära teha. Selleks vaja-
vad nad esindust Töölistkojas. Milgi juhtu-
mil ei saa õigeks pidada praegust olukorda,
kus kodutöölisi ürvatakse [Käsitööstuskoja
alla ja võetakse neilt selle koja kasuks
maksu. Käsitööstuskoda on töösturite esin-
dus ja kodutööliste esinduseks on loomuli-
kult Töölistkoda.

Koja ülesanded võib jagada nelja liiki:
esiteks, koda on töölistvanemate kesk-
organisatsioon ja peab juhtima töö-
listvanemate omaabi ja enesekaitset, samuti
ta peab olema abiks töölistvanemale igapäe-
vas tegevuses; teiseks, ta peab töötama ala-
tises koostöös kutseühingutega,
neid abistades ja tarbe korral ka kaitstes,
samuti peavad koostöös kutseühingutega ku-
junema Töölistkoja seisukohad; kolmandaks:
koda aitab kaasa ka ühistegelisele
organiseerimisele, ja neljandaks:
püüab levitada praktilisi teadmisi,
mida vajab tööhinglane ja iga teadlik töö-
line, ning püüab arendada tööliste tead-
vust oma ajakirja, kirjastustegevuse, kur-
suste ja loengute ning kõnelejate kaudu.

Mis on sel ajal tehtud, alates eelmisest
konverentsist? Eelmise konverentsi vastava
otsuse täitmiseks on kutsutud ellu

TÖÖLISVANEMATE FOND.

Seda algatust püüti mõnelt poolt murja ajada,
levitades kõiksugu kahtlustusi ja tekitades
meeleolu, nagu mõjaks see fond takistavalt
kutseühingute organiseerimisele. See kampaa-
nia oli sihilikult organiseeritud teatud ring-
kondade poolt, tegelikud kutseühinglased suhtusid
asjale hoopis teisiti: nende poolt pandi
ette, et ka aktiivseile kutseühingu organiseerija-
le oleks antud võimalus astuda fondi-
osalisiks, mis on eriti siis tähtis, kui kutse-
ühing on nõrk ega suuda maksa oma liikmeile
toetust vallandamise puhul. See soov ka tä-
deti Töölistkoja poolt. Nüüd tegutseb töölist-
vanemate fond ligemale pool aastat, fondist
võetakse elavalt osa ega ole kuulda või mär-
gata, et mõni kutseühing selle all kuidagi
oleks kannatanud. Nii annab elu ise
selgust ja vastust neile kallale-
tungidele, mis on juhitud mil-
lestki muust kui tööliste tõelis-
test muredest.

**Koja Tartu esinduse esimees O. Koplus,
konverentsi juhatajaid.**

ta, et palku tuleb parandada, tööliste elatus-
taseme tõstmiseks. Ka see lubadus ei ole
täitunud; ometi on

**EESTI TÖÖLISTE PALGAD KAUGELT
ALLPOOL SELLEST, MIDA VÕIMALDAB
TÖÖSTUSE KANDEVÕIME JA
TÖÖLISTE TÖÖVILJAKUS.**

Senised kogemused töötülide lahendamise
komisjonist on igatahes küllalt kibedad, sest
palku ei tahetud tõsta milgi juhul rohkem
kui näitas ehkalliduse indeks, seega ei tahe-
tud lubada tööliste elatus taseme paranda-
mist. Selles olukorras nõudis Töölistkoda ja
nõuab ikka uuesti

**TÖÖTÜLIDE LAHENDAMISE SEADUSE
MUUTMIST, ET KUTSEÜHINGUD SAAK-
SID TÖÖTÜLIDEST JUHTIVALT OSA
VÕTTA**

ning et töötülide saaks algatada üle tööstus-
haru ja mitte ainult ühe käitise piirides, na-
gu praegu põlevkivitööstuse töölisnõukogud
on sunnitud oma asja ajama üksikeisest lahus,
olguigi et sisuliselt neil on üks ühine töötüli.
Lõplik lahendus seisab muudugi

PALGAVÕITLUSE VABADUSE

jaluleseadmises ja sellest nõudmisest töölist-
kond ei loobu kunagi.

Üheks tähtsamaks küsimuseks viimasel
ajal kujunes käsitöösturite kallaletung

Teiseks tähtsaks sammuks sel alal on TÖÖLISVANEMATE INSTRUKTORI

ametissekutsumine, kelle kaasabil on ellu kutsutud tööliskonna asutusi. Instruktori ülesandeks on abistada töölisvanemaid nende igapäevases tegevuses ja hoida nende vahel kontakti.

Need sammud astuti õigel ajal, sest praegu arendatakse sihikindlat võitlust töölisvanemate ja nende õiguste vastu, millele tuli vastata mitte ainult resolutsioonidega, vaid tegelike, praktiliste, sammudega töölisvanemate positsiooni tugevdamiseks. Tööandja, kes ei tunnusta töölisvanema või valimiskomisjoni liikme seaduslikke õigusi ja seaduslikku kaitset, peab teadma, et tema vastas ei seisa üksik töölisvanem või töölisnõukogu, vaid kõik Eesti töölisvanemad ja kogu Eesti tööliskond, koondatuna Tööliskoja ümber.

Nüü mõnelgi tööandjal, kes tahtis eriti jõhkralt takistada töölisvanemate valimisi, on juba küllalt kibedaid kogemusi sel alal.

KOOSTÖÖ KUTSEÜHINGUTEGA

kujunes möödunud tegevusaastal eriti tihedaks. Peamiseks põhjuseks olid siin mured kutseühingute seaduse rakendamise alal, uued normaalspõhikirjad, teatud kavad ühingute sunniviisiliseks liitmiseks ja lahutamiseks, ja küsimus, millal saavad kutseühingud tagasi peremeeste õigused oma keskliidus. Nende küsimuste selgitamiseks ja kutseühingute seisukohtade ja ettepanekute püstitamiseks pöördusid kutseühingud Tööliskoja poole ja Tööliskoda kutsuski kutseühingud kokku ühisteks nõupidamiseks, kus nad võisid vabalt ja takistamatult arutada oma asju. Tööliskoda omalt poolt ühines nende otsustega ja toetas neid kogu oma autoriteediga, kaitses nende vabadust ja isetegevust. Ka muid küsimusi arutas koda ühiselt kutseühingutega. Nendest olgu siin nimetatud tähtsaimad: töötulide lahendamise seaduse muutmise, tööliste huvide kaitse ratsionaliseerimise puhul, palgaaktsioonide ettevalmistamine, informatsioonikoda tegevusest ja tööaja seaduse muutmise. Rida küsimusi arutati mitmel nõupidamisel.

Neil nõupidamisel kujunes üldiselt välja seisukoht, et kutseühingud peavad kasutama kõiki seaduslikke võimalusi palgaaktsioonide ettevalmistamiseks ja juhtimiseks ning ratsionaliseerimise puhul tööliste huvide kaitsmiseks. Nende tegevusvõimaluste selgitamiseks püüdis koda kaasa aidata, pöördudes kutseühingute poole sellekohaste ringkirjadega. Tööliskoda on kutseühingutele aabiks ka sel teel, et ta püüab oma selgitustööga ergutada töölisvanemaid aktiivsemale tööle kutseühingute juhtimisel ja suunata kutseühinguisse töölisvanemaid, kes olid seni organiseerimata.

Hoolimata sellest tihedast koostööst avaldas Tartu Töölisühingute Keskküü soovi, et kontakti koja ja kutseühingute vahel kujuneks veelgi tihedamaks. Siin ei saanud Tööliskoda siiski kaugemale minna, sest süis ta oleks üle võtnud keskliidu ülesanded, mida Tööliskoda ei taha ega saa. Teiselt poolt on

käidud Tööliskoja peale kaebamas, miks ta üldse tegeleb kutseühingutega, kuid Tööliskoda ei lasknud end nendest kaebustest kõigutada, vaid jatkas oma tegevust tööliste isetegevuse ja vabakutseühingulise põhimõtte kaitsmisel.

ÜHISTEGELISE ORGANISEERIMISE

alal jatkas koda oma tegevust senises vaimus, korraldades kursusi ja arendades usaldusmeeste ja instruktori kaudu selgitustööd, kusjuures sihiks on ühelt poolt tööliste massiline

A. Petrov, konverentsi juhatajaid.

ühistegelise organiseerimise, teiselt poolt olukorra saavutamine, kus töölistel saavad tegelikult osa võtta tarvitajateühingute juhtimisest.

SELGITUS- JA HARIDUSTÖÖ

alal kujunes eelmine aasta eriti aktiivseks, ja nimelt töölisvanematele ja kutseühinglasile vajalike praktiliste teadmiste levitamise mõttes. Selleks oli korraldatud pikem kursus ja täiendavaid loenguid Tallinnas ning lühemaajalisi kursusi provintsis.

Koda kirjastas „Töölisvanema ja kutseühinglase käsiraamatu“. Sel alal oli juba ammu tühiik. Pealeselle kirjastati brošüür „Määrused tööttervishoiu ja tööõnnetuste vältimise alal“. Sellele lisaks märkida, et koja esindajad kõnelesid 161 tööliskoosolekul. Kontakti oma valijatega pidas koda Tallinnas ja Tartus ülelinnaliste töölisvanemate koosolekute kaudu. Tartus on ellu kutsutud koja esindus, mis arendas mitmekesisest tegevust töölisvanemate valimise, töölisvanemate huvide kaitse, kursuste ja koosolekute korraldamise, samuti ka juriidilise abi andmise alal.

Juriidiline nõuanne koja kaudu on korraldatud ka Narvas, kuna Tallinnas ja Tartus ning Pärnus oli vastav korraldus koja poolt juba varemalt sisse seatud.

Kokku võttes võiks rahuldusega öelda, et Tööliskoja töö kandis seni küllalt vilja, kuna see aitas kaasa selleks, et tööliste vaba isetegevuse mõte tugevneks, et tööliskonna asutused — töölisvanemad ja töölisnõukogud — oleksid kaitstud ning nende arv suureneks, samuti aitas koda kaasa selleks, et kutseühinguil oleks võimalus vabalt kokkuttulla ja oma seisukohti esitada, et tööliste teadmised kasvaksid ja et nende teadvus süveneks. Ja kui me tänasel konverentsil püstitame oma nõudmised, siis meil on selle juures ka teadmine, et nende nõudmiste taga seisab jõud, mis kasvab märkamatu, aga kindlalt aastast aastasse; ja kui see jõud enast avaldab organiseeritult ja ühtlaselt, võib ta väga suuri asju korda saata. Seda peavad meeles pidama need, kellest oleneb praegu tööliste nõudmiste täitmine. (Kiiduavaldused.)

Mida peab töölisvanem töölisjuhina tegema?

L. Metslang (Tööliskoja peasekretär) oma kõnes ütles:

Peasekretär rvl. L. Metslang,
referent konverentsil.

Töölisvanemad on pärit revolutsioonigaegadest. Töölisvanemad on täitnud suuri ja tähtsaid ülesandeid ja teevad seda ka käesoleval ajal. Töölisvanemate seljataga on käitise tööliste suur ja valdav enamus.

Tööliskonna asutused (töölisvanemad ja töölisnõukogud) valitakse ametisse vabade üldiste valimiste kaudu ja nad jäävad tihedasse sidemesse oma valija-

tega. Üldkogu, käitise tööliste kõrgeim asutus, kontrollib töölisvanema tegevust ja annab töölisvanemale ülesandeid ja juhiseid. Tööliskonna asutused (töölisvanemad ja töölisnõukogud) on tööliste demokraatlikeks omavalitsusiks.

Käitises töölisvanemad teostavad järelevalvet töökaitse seaduste ja määruste täitmise üle, töötülide puhul esindavad töölisi, võitlevad väärratsionaliseerimise vastu ja võitlevad päev-päeva kõrval muudel aladel tööliste huvide eest.

Väljaspool käitisi on töölisvanemad tihedas koostöös kutseühinguga, teiste töölisvanematega ja enda poolt valitud keskuse — Tööliskojaga. Nad on olnud piirkondlike ja üleriiklike konverentside kandjaks ja on sel viisil süvendanud ja arendanud meie tööliikumist.

Vabade ja demokraatlike esindustena töölisvanemad on olnud vaba omavalitsuslikkuse mõtte kandjaks tööliikumises, tööliikumise edasiviijaiks, kooshoidjaks ja tööliste üldiste nõudmiste propageerijaks. Töölisvanemad on toeks kutseühingule, Tööliskojale ja tööliikumisele üldiselt.

Tuleb nõuda, et töölisvanemate seadus (TKTAS) viidaks kõrvalekaldumatu ellu. Samuti tuleb nõuda seaduse muutmist töölisvanemate õiguste ja kaitse laiendamise suunas, nagu on ette pannud Tööliskoda.

Töölisvanemate jõud ei püsi ainult paragraafi abil. Nende jõud on nende organiseeritud seljataguses ja selleks töölisvanemad omalt poolt teevad kõik, et tööliskond liituks tihedalt oma asutuste ja organisatsioonide ümber.

Tööandjaid ja nende organisatsioone tuleb tõsiselt hoiatada:

lõpetatagu rünnakud ja võitlused töölisvanemate vastu.

Töölised on käitise kodanikud oma kindlate õigustega ja neid ei saa likvideerida. Tööandjate sihilik võitlus töölisvanemate vastu tekitab ainult asjatuid teravusi ja rikub töö meeleolu. (Kiiduavaldused.)

Palga- ja sotsiaalpoliitika küsimusi.

L. Johanson (Eesti Haigekassade Liidu sekretär) ütles oma kõnes, et ka praeguses
sõjaõhkkonnas

ei ole töökaitse ja sotsiaalkindlustuse alal reaktsioon õigustatud. Eesti tööstuse kande- võime võimaldab praegustest palju kõrgemaid palku; madal palgatase soodustab kapitalide väljavoolu ja vähendab siseturu ostujõudu. Tööliste kehv majanduslik olukord ei ole õigustatud rahvamajanduslikult.

Palgatõus

peab olema seda suurem, et tööstuses areneb tööliste tööpinge tõstmine mitmesuguste võtete abil ning et elatusmaksumus tõuseb enam kui see ametlikult selgub statistikaist.

Töötülilide lahendamise komis- joni tegevus

pole tööliste võimaldanud nende õigustatud nõudmist täitmist ning olukorra parandamist. Selleks vajavad töölisel tugevaid kutseühinguid ja vaba palgavõitlust. Tööliste tööpinge tõstmiseks rajatud

ratsionaliseerimine

ei ole põhjendatud. Ratsionaliseerimiseks on kõigepealt tarvis käitiste sisseseadete täiendamist vastavalt tehnika viimaseile nõudeile. Ratsionaliseerimine ei tohi suurendada tööliste ekspluateerimist ja vähendada tööjõu hinda.

Üksiktöölepingute asendamine

iühis- ja tööliselepinguga

on üks eesmärk, mille taotlemine tööliste ühisjõuga peab olema eesrinna.

Tööaja pikendamist

taotlevad sõjatööstus mujal ja meil võistlus- võimetud pisiettevõtteid, kes tahavad tehnilise täiendamise asemel saavutada võimalikult rohkem lisaväärtusi ja intresse tööliste ekspluateerimisest. Tööaja pikendamine ei tõsta töö viljakust ega ole põhjendatud tööjõu puudusega. 20.000 töölise allkirjad tõendavad, et kogu tööliskond seisab üksmeelselt iga katse vastu pikendada tööpäeva.

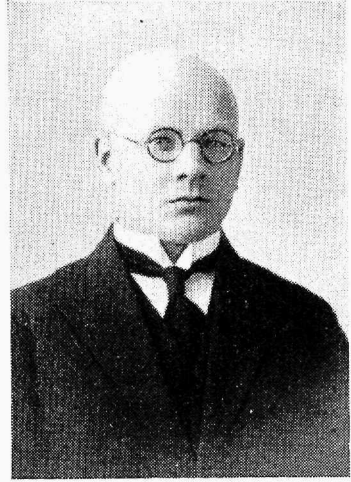
Palgalist puhkeaega

tuleb pikendada. Tööõnnetuste vastu võitlemine ja töötervishoiu eeskirjade elluviimise takistused tuleb kõrvaldada. Tööliste terve perekonnaelu nõuab korraldamist vastavalt tervishoiunõudeile. Kutseoskuse tõstmine ja täiendamine on vajalik, kuid see ei saa toimuda tsunftivaimus. Haigus- ja õnnetuskindlustuse ulatuse laiendamist, samuti teiste sotsiaalkindlustuse liikide elluviimist ei saa edasi lükata, ilma et see kahjustaks ühiskonda. Töökaitse järelevalve peab kõrvaldama seaduse rikkumisi, mis on eriti suured palgamaksmise, töötervishoiu ja tööliste õiguste kohta käivate seaduste alal. Järelevalvet tuleb täiendada ja järelevalve autoriteeti tõsta.

Töölisel ei ole mitte võrkehadeks rahva elavas organismis, vaid selle tähtis osa. Tööliste olukorra parandamisega kaasas käib üldine rahva heaolu tõus. (Kiiduavaldused.)

Läbirääkimised.

Referaadid on läbi. Sellele peavad järgnema läbirääkimised peetud kõnede kohta, milleks end on registreerinud mõnikümmeend so-

R. L. Johanson,
referent konverentsil.

navõtjat. Mõnede kohalviibivaile ja hiljaksjäänud konverentsist osavõtjatele ei meeldi, et nad jäid ülesmärkimisel kaugemale.

KOOVITS (Eesti Ehitus- ja Puutööliste Ametiühingu asjaajaja) peab tarviliseks, et kõik senised sõnasaamise järjekorda kirjutamised tühistataks ja alataks uue sõnavõtjate märkimisega.

Juhataja O. KOPLUS: Sõnavõtjad on registreeritud koosoleku ajal ja kodukorra alusel, pole mingit õigust neid tühistada.

A. VETTMANN (Luther): Kui keegi on enda hüljem üles annud, ega siis seepärast pea teiste sõnavõtud tühistama!

A. PIETROV (Tallinna Linnatööliste ühing): Majandusminister väitis, et töhus palkade tõus on võimalik vastava toodangu ja tootmise aparraadi ümberkorraldamisega. Ka praeguse toodangu ja toodangu aparraadi korralduse juures on võimalik suurem palkade tõus, kui seda näeme ametlikest andmetest, millede järgi nimi- ja reaalpalgad on tõusnud kõigest 5%.

1936. a. andmeil töövõiljakuse tõusis kriisielsete aastatega võrreldes 8%, samal ajal aga vähenes palga osatähtsus netotoodangust 9%.

Viimasel ajal toimunud ratsionaliseerimise ja toodangu aparraadi ümberkorraldamine on olnud intensiivne. Töövõiljakus on veelgi tõusnud, kuna palkade osatähtsus netotoodangust on lüngenud. Sellest on näha, et tööliste palga ei parandata vastavalt töövõiljakuse tõusule.

Kõrgkonjunktuuri iseloomustab see, et tööliste olukord on halvenenud. Oleme vaesemaks muutunud ühe illusiooni võrra, nagu võimaldaks kõrgkonjunktuur meil tõsta ka elatustaset.

Kutseühingud on nõrgad, kuid lootused, et kasvav noorsugu kõrvaldab lahkkelid tööliskonnast — kutseühinguist — täituvad siis, kui võimaldatakse tööliskonnale vaba isetegevus kõigis töölisorganisatsioonides, samuti ka kutseühingutes, ja kaotatakse olukord, kus

tuse ala. Selle töö halva korralduse juures tekivad tihtipeale suuremad vaheajad, kus kõik töölised vallandatakse tööpuudusel. Selles olukorras on tööstureil võimalik mängida tööliste saatusega. Eriti on madalaks kistud palgad. Kui aga töölisvanema tege-

Koja liige V. Ado,

Balti Puuvilla töölisvanem, konverentsil sõnavõtjaid ja redaktsioonikomisjoni liige, valiti koja valimisi ettevalmistavasse toimkonda.

Koja liige P. Pihlak,

Gloobuse töölisvanem, konverentsil sõnavõtjaid, valiti koja valimisi ettevalmistavasse toimkonda.

tööliskonna keskust juhhib endine poliitiline kindral.

V. ADO (Balti Puuvillavabrik): Tahaksin peatuda veidi kurikuulsal ratsionaliseerimise juures, mida peetakse nii vajalikeks teostada meie tööstuses ja millest kõneles härra majandusminister. Kui Balti Puuvillavabrikusse saadeti arstide komisjon uurima, millist mõju avaldab ratsionaliseerimine Balti Puuvillavabriku praeguste olude juures, siis oli arstide komisjoni otsus selles suhtes eitav ja peeti ratsionaliseerimist sel kujul tervisthävivateks. Sellest aga pole ministeeriumis järeldusi tehtud. Ka töötülide lahendamise komisjoni tegevus pole leidnud kuigi suurt headmeelt, ja kui viimases töötüli Balti Puuvillavabriku töölised leppisid töandjatega, siis ainult umbusust komisjoni otsuste vastu.

Eriti halb olukord valitseb käitises töötervishoiu määruste täitmisel ja sageli ei saa seda muuga seletada kui puhta lohakusega nõuete täitmise suhtes. Tuleb imestada ka seda tõsiasi, kuidas küll vanad töölised saavad praegu elada, olles jäetud täiesti abita. Ometigi kuuleme võimalikke raskeisi invaliidide toetamise seaduse elluviimiseks. Kui töölised nõuavad puhkeaja pikendamist, siis see on täiesti põhjendatud praeguse tõusva tööpinge juures. Mis puutub uuesse töölepingute seadusesse, siis see seadus annab tööstureile võimaluse seada sisse igapäevase töölise „jüripäeva“. Töösturid loovad töölisi sel alusel iga päev vallandamise ohus. Ja see sünnib juba paari aasta jooksul.

P. PIHLAK (Gloobus): Üheks mahajäänuimaks alaks Eestis tuleks lugeda nahatöös-

vus muutus ähvardavaks, siis vabriku seisma panemisega saadi kehtiva seaduse alusel lahti ka ebasoovitavast töölisvanemast.

F. KAUKS (Kohtla-Järve) valgustab olukorda tööliskorterite alal. Vabariigi Valitsuse kohuseks peab olema töötada välja ka vastavad määrused, millega tehakse kindlaks normid tööliskorterite suuruse ja ilme kohta, kui tahetakse anda riigi poolt sellekohast toetuslaenu. Ega see ole lahendus, kui antakse vaid raha. Tulemuseks võib osutuda kehv ja vilets korter, mis on pealegi tehtud liigse kulguga. Suurt puudust tuntakse ka tööinspektsiooni alal, eriti oleks vajaline, et inspektsiooni kuuluksid ka arstid. Sel oleks suur tähtsus töötervishoiu määruste täitmisel. Mis puutub palgapoliitikasse, siis juttu palga kõrgusest pole õige. Igal töölisel on õigus end amortiseerida heal majanduslikul ajal, nagu seda teeb tööstus, ja seepärast on ka kõrgem palk õigustatud. Praegu on kaevandustes töötüli ja seda tõsiasi peaks töötülide lahendamise komisjon arvestama, et kaevanduste majanduslik olukord võimaldab kõrgemate palgade maksmist.

Hääletamisel võetakse vastu ettepanek püüdata kõneaega viie minutiga.

A. Offenbach tõstab omalt poolt üles uue küsimuse — eeloleva Tööliskoja uue koosseisu valimise. Sügisel peavad valimised toimuma, kuid puudub sellekohane ettevalmistav ja ühist kandidaatide nimekirja propageeriv keskus. Praegune E. Töölisühingute Keskliidu ajutine juhatus pole selleks usaldatav. Eelmist Tööliskoja koosseisu valmistas ette 1936. aastal tagandatud E. Töölisühingute Keskliidu juhatus. Juhuslikult tekkivad koondused sel alal võivad tekitada vaid kahju

töölisliikumisele. Autoriteetseks kohtunikuks ja otsustajaks sel alal on vaid käesoleva konverents. Seepärast kõneleja teeb ettepaneku konverentsi poolt valida 15-liikmeline töölisvanemate-kutseühinglaste segatoimkond, esitades omalt poolt vastavad kandidaadid.

Koja liige Ed. Saar,

Sindi töölisvanem, konverentsil sõnavõtjaid ja sekretariaadi liige, valiti koja valimisi ettevalmistavasse toimkonda.

E. Saar (Sindi): Sindi töötüli põhjuseks tuleb lugeda palgaolude halvenemist, mis ilmnes eriti matuuras antavate soodustuste, nagu korteriüüride, suures tõstmises. Et vabameda puhkeaja seaduse täitmise korraldamisest, vallandati tervelt 120 töölit.

A. Raidmaa (Klaasipuhujate Ühing): Pean soovitavaks, et Vabariigi Valitsus või vastavad ministrid arvestaksid kutseühingute omavahelisel kokkutulekuil vastuvõetud seisukohti. Peaks pandama rõhku ka kutseoskuse arendamisele. Klaasipuhujate kutseühingu suureks teeneks tuleks lugeda, et nad arendasid suurelt kutseoskuse omandamise küsimust, mille kaudu võidi vabaneda välistööjõududest ning rakendati klaasipuhumise alale omamaalased. Valitsus peaks jätkma kutseühingutele õiguse määrata ise oma saatust.

(Vahpeeval keegi koosolijaist esitab faktilise märkusena küsimuse, millised on Tööliskoja ametnike palgad.)

L. Metslang selgitab, et koja ametnikud saavad hulga väiksemat palga kui teistes kodades sellekohastes ametites olevad isikud. Need palgad määratakse kindlaks Tööliskoja üldkoosoleku ja juhatusel poolt.

A. Pank (Nahatööliste Ühing Tartus) peab väärnähteks korda, et senini pole suudetud käsitöölised viia Tööliskoja alla. Nahatööstuse alal on ilmnenu suur palkakärnmine. Selle asemel, et viia tööstusi paremale järjelle, meie töösturid pole masinate-parki sugugi täiendanud ja seega jutt meie tööstuse parema korraldamise läbiviimisest ei vasta tõele.

A. Kaasik (Tallinna Mööbelseppade Kutseühing): Ministrid seletasid, et sügisel

on võimalik oodata töötülide lahendamise seaduses mõningate paragraafide muudatust kutseühingute tunnustamise kasuks. Ega neist külmadest paragraafidest üksi aita — tööliskond peab olema võimeline palgaaktsioonide teostamiseks. On täieline illusioon kõnelda

Koja liige A. Kaasik,

konverentsil sõnavõtjaid, sekretariaadi liige, mööbelseppade kutseühingu juhatusel liige.

mingist ühiselulisest solidariteedist ajal, kus tööliliste õigused on kärbitud. Kutseühingutele peab andma tagasi nende vabaduse oma saatust juhtida, kuna nad on töölisliikumise nurgakivideks. Kui siin kõneldakse voolludest, siis tööliskonna igapäevases võitluses neid ei ole ja see ilmneb vaid kitsamates ringides.

Resolutsioonide vastuvõtmine.

Läbirääkimised katkestatakse, kuna redaktsioonikomisjon on oma töö lõpetanud ja on koostanud sellekohased resolutsioonid. Aeg on hiline ja paljud saadikud peavad lahkuma rongidega, mispärast resolutsioone hiljemaks jätta ei või.

A. R e n n i n g (redaktsioonikomisjoni aruandja) kannab ette resolutsioonid.

E. Kadakas (Vd. Tofer) teeb ettepaneku täiendada palgavõitluse vabaduse nõudmist töötülide lahendamise seaduse ärakaotamise nõudmisega, ühtlasi kustutada resolutsioonist punkt, milles nõutakse kutseühingute esindust töötüldes ja ületöölharuliste töötüldes võimaldamist. Põhjendab seda sellega, et kuna nõuame seaduse ärakaotamist, pole mõtet peatuda resolutsioonis üksikute parandusettepamekute juures.

A. R e n n i n g (redaktsioonikomisjoni aruandja) ei näe, et E. Kadaka ettepanekul oleks praktilist väärtust. Tegelikult on päevakorras ikkagi seaduse parandamine streigivabaduse ja kutseühingute esinduse suunas.

V. Kruustee (Tall. Trükitöölaliste ühing) kaitses redaktsioonikomisjoni seisukohta resolutsioonide kohta ning peab vajalikeks toetada A. Offenbachi poolt esitatud toimkonna koosseisu.

Juhataja J. Kurvits hääletab E. Kadaka ettepanekut poolt ja vastu. Kujunenud segaduses saab Kadaka ettepanek poolt 65, vastu 45, on seega vastu võetud.

A. Renning redaktsioonikomisjoni aruandjana teatab, et komisjonile on saabunud 2 ettepanekut Tööliskoja valimisi ettevalmistava toimkonna moodustamiseks. Üks ettepanek on A. Offenbachi poolt ja näeb ette, et toimikond valitakse konverentsi enese poolt, kuna konverentsist võtavad osa nii töölisvanemad kui ka kutseühingute esindajad. Teine ettepanek on esitatud A. Elendi poolt (Pärnu Nahatöölaliste ühing); mille kohaselt moodustaksid toimkonna ainult kutseühingud, määrates sinna igaks oma esindaja.

Redaktsioonikomisjon on arvamusel, et töölisvanemaid ei tohi välja lülitada toimkonna moodustamisest, kuna Tööliskoda on eeskätt nende asutus, ja et konverents on kõige autoriteetsem ja loomulikult selle toimkonna valimiseks. Seepeärast teeb ettepaneku võtta vastu järgmine otsus:

Tööliskoja eelseivate valimiste ettevalmistamiseks ja kohapealsete soovide kooskõlastamiseks kandidaatide suhtes moodustab konverents 15-liikmelise toimkonna.

Peasekretär L. Metslang: A. Elendi ettepaneku järgi koosneks toimikond vaid kutseühingute poolt valitavatest esindajatest. See pole õige viis töölisvanemate ja konverentsi suhtes. A. Offenbachi poolt esitatud toimkonna koosseisu on esindatud nii töölisvanemad kui ka kutseühingute tegelased.

A. Vettman (Luther): Meie võime usaldada redaktsioonikomisjoni seisukohti ja tema ettepaneku on täiesti vastuvõetav.

Seega lähevad hääletamisele redaktsioonikomisjoni ja A. Elendi ettepanekud. Esimene saab poolt 78 häält, teine — 59 häält. Redaktsioonikomisjoni ettepanek on seega vastu võetud.

Järgneb resolutsioonide hääletamine ühes vastuvõetud parandustega ja täiendustega. Nende poolt on 140 häält, vastu pole ühtki. Seega võtab konverents vastu järgmised resolutsioonid:

Resolutsioonid.

Konverents konstateerib, et Eesti majanduslik olukord püsib rahuldavana ning elatusmaksumus kõrgena; et tööliste palgad on kaugelt alla poole tööstuse tõelise kandevõimest ning et eelmisel aastal saavutatud palgade tõus on elatusmaksumuse tõusuga kuhjaga kaetud, seega töölise reaalpalgad ja elatustase on alanemas ning majandusliku tõusu kasudest jää tööliskond ilma.

Hoolimata sellest sagenevad viimasel ajal katsed palgade kärpimiseks ja tööpinge tõstmiseks. Ratsionaliseerimise kaudu vähendatakse tööstuse töömahtu, tekitades sellega tööpuudust, eriti vanemate tööliste hulgas. Samal ajal jäävad sotsiaalseaduseandlikud kavandatud tööliskorra parandamiseks teostamata ning on ümnenud püüdeid töölise õiguste ja töö-

kaitses eeskirjade nõrgestamiseks. Arvestades neid asjaolusid, ning seda, et rahvamajandusliku arengu sihiks on tunnustatud rahva elatustaseme tõstmine; et madalad palgad soodustavad kapitalide väljavoolu ja pidurdavad rahva ostujõu arengut, nõrgestades sellega Eesti rahvamajanduse põhialuseid; et madal elatustase seoses suureneva tööpingega ohustab töölise tervist, rääkimata veel rahva juurekasvust; et töölise võitlus oma olukorra parandamise eest ei tohi olla kunstlikult takistatud ning nende seaduslikud õigused, eriti töölisvanemate kaitses ja organisatsioonilise omavalitsuse abil, peavad olema täieliselt tunnustatud, püstitab konverents alljärgnevat seisukohta:

I. PALGAOLUDE KORRALDAMISE ALAL.

1. Tööliskond jatkab võitlust palgade tõstmise eest selles ulatuses, nagu seda võimaldab tööstuse kandejõud ning töölise suurenev tööviljakus.

2. Tööliskond peab täiesti lubamatuks igasugused katsed palgade kärpimise alal.

3. Töölise tööpinge tõstmisele rajatud ratsionaliseerimine ei ole põhjendatud. Ratsionaliseerimiseks on kõigepealt tarvis käsitse sisseseadete täiendamist vastavalt tehnika viimasele nõudele. Ratsionaliseerimine ei tohi suurendada töölise ekspluateerimist ja vähendada inimtööjõu hindu. Ratsionaliseerimisest saadud kasudest peab tööliskond osa saama.

4. Töötulide lahendamise komisjoni tegevus pole töölisele võimaldanud õigustatud nõudmistele täitmist ning olukorra parandamist. Selleks vajavad töölised tugevaid kutseühinguid ja vaba palgavõitlust ning ühislepinguid ja töötulide lahendamise seaduse kaotamist.

5. Palgakärpimisele, tööpinge tõstmisele ja muule töölise olukorra halvendamise katsele peavad kutseühingud vastama järjest suureneva aktiivsusega organisatsiooni tugevdamise ja liikmeskonna huvide kaitsmise alal, kasutades kõiki seaduslikke võimalusi, et juhtida töölise pingutusi palgaolude ja töötingimuste parandamiseks tihedas koostöös töölisvanematega ühislepingute sõlmimise suunas.

II. KORTERIOOLUDE ALAL.

Valusaimaks küsimuseks töölise elus on kujunenud korterite küsimus. Kortereid muutuvad järjest kallimaks ning korterite tervishoiulised olud ei vasta kaasaja nõudele. Maal asuvate käitiste töölised on korteritega puudulikult varustatud ning olemasolevad vabrikukorterid on tihti peale kitsad ja viletsad.

Selle küsimuse lahendamine on edasilükkamatult vajaline, ja nimelt:

1. Tuleb kohustada tööandjaid vabrikukorterite ehitamisele, kusjuures korterid arvult, suuruselt ja hinnalt ning muus suhtes peavad vastama minimaalnõudele, mis tuleksid kindlaks teha vastavate määrustega. Tööandjal ei tohi olla võimalust tõsta üürihindu, nagu see juhtus Sündis, teostades sellega kaudset palgakärpimist.

2. Tuleb asuda kavakindlale ja suurejooneliselt korterite ehitamisele, rakendades selleks riigi, omavalitsuse, ühistegevuse ja eramajanduse

duse ressursse. Sünjuures tuleb võtta arvesse Skandinaavia riikides sel alal olevat praksist ja kogemusi.

III. TÖÖKAITSE JA SOTSIAALKINDLUSTUSE ALAL.

1. Tööliste tööpinge tõstmine ja tööstuse töomahu vähenemine seoses ratsionaliseerimise arenguga teevad paratamatult vajalikeks tööliste tervise kaitseks ja tööpuuduse vähendamiseks 40-tunnilise töönädala kehtimapaneku, kusjuures tööliste nädalateenistus, mis on nüükuinü õigustamatult madal, ei tohi väheneda.

2. Tööpinge tõstmist tööliste tervisele kahjulikul määral tuleb keelda. Konverents ei pea õigeks, et Sotsiaalministeerium pole teinud järeldusi arstide komisjoni uurimustest Balti Puuvillavabrikus.

3. Täiesti põhjendamatu ja lubamatu oleks, kui tööpäeva lühendamise asemel oleks asutud selle pikendamisele. Seda taotlevad meil võistlusvõimetud pisiettevõtted, kes tahavad tehnilise täiendamise asemel saavutada võimalikult rohkem lisaväärtusi ja intresse tööliste ekspluateerimisest. Tööaja pikendamine ei tõsta töövõljakust ega ole põhjustatud inimjõu puudusega. 20.000 töölise allkirjad tõestavad, et kogu tööliskond seisab üksmeelselt iga katse vastu pikendada tööpäeva.

4. Tööõnnetuste vastu võitlemise ja töertvishoiu eeskirjade elluviimise takistused tuleb kõrvaldada. Tööliste terve perekonnaelu nõuab tervishoiunõudeile vastavaid elukortereid ja tööruume.

5. Haigus- ja õnnetuskindlustuse ulatuse laiendamist, samuti teiste sotsiaalkindlustuse liikide elluviimist ei saa edasi lükata, ilma et see kahjustaks ühiskonda. Võttes aluseks praegu kehtivad haiguskindlustusseaduse põhimõtted tuleb Riigivolikogu sügisele istungjärgu algul laiendada haiguskindlustus kõigile palgatöölisele. Hooajatöölised peavad kuuluma haiguskindlustuse alla ka tööhooaja vahetageadel. Uus haiguskindlustuse seaduse eelnõu saadetakse Tööliskojale ja kutseühingutele tutvumiseks ja võimalike paranduste tegemiseks. Haigekassades peab püsima jääma haigekassa liikmete omavalitsus. Haigekassadele peab jääma õigus avada igasuguseid raviasutusi ja apteeke. Tuleb kaotada takistused, mis raskendavad olemasolevatel haigekassadel apteekide avamist. Konverents mõistab täiesti hukka Kaubandus-tööstuskoja, Arstide Koja ja Rohuteadlaste Koja piüüded muuta haiguskindlustusseadust töölisele kahjulikus suunas.

6. Eriti on vajaline vanaduse, invaliidsuse ja järelejäänute kindlustuse kiire teostamine, milleks on korduvalt antud lubadusi. Kuni selle teostamiseni ei tohiks olla juttu ratsionaliseerimisest ning töölolevate tööliste vanusepiiri alandamisest.

7. Samuti peavad kiirele täitmisele tulema riigivõimu lubadused palgalise puhkeaja seaduse parandamiseks, eriti palgalise puhkeaja pikendamiseks.

8. Lasteabirahakassad tuleb lähimal ajal ellu kutsuda Tööliskoja ettepanekute alusel. Õnnetuskindlustust teostavates organisatsioonides peavad olema esindatud ka töölised.

9. Töökaitse seaduse täitmise järelevalve peab kõrvaldama seaduse rikkumisi, mis on eriti suured palgamaksmise, tööaja, tervishoiu ja tööliste õiguste kohta käivate seaduste alal. Järelevalvet tuleb täiendada ja järelevalve autoriteeti tuleb tõsta.

10. Töökaitse seaduste rikkumistest tingitud kohtuasjade kiireks ja asjatundlikuks lahendamiseks tuleb nende asjade otsustamine koondada erijaoskonnakohtute kätte, kusjuures asja otsustamisest teises instantsis peaksid osa võtma tööandjate ja töövõtjate esindajad.

IV. TÖÖTURU ALAL.

1. Välistööliste kasutamine Eesti majanduses peab lõppema. Eesti tööjõu reservid peab võtma selgitusele ja majanduse areng, eriti ratsionaliseerimise areng, tuleb tööpuu-

L. Konga,

E. T. K. metallit. töölisvanem, konverentsil sõnavõtjad, redaktsioonikomisjoni liige.

duse vältimiseks või vähimalt pehmendamiseks kooskõlastada tööturu nõuetega.

2. Riigivõim peab koguma reserve, et majandusliku olukorra halvenemisel oleks võimalus elustada tööturgu ning teostada kindlustust tööpuuduse vastu.

3. Ratsionaliseerimise tulemusel vallandatakse käitistes vanemaid töölisi, asetades nad väljapääsmatusse olukorda. Sellele nähtusele peab riigivõim panema piiri.

4. Avalikud tööd teostugu ulatuses, mis vastaks konjunktuuri ja ratsionaliseerimise arengule ning väldiks seniseid hilinemisi.

V. ORGANISEERIMISE ALAL.

1. Ebanormaalne olukord kutseühingute keskkliidus kestab juba kolmandat aastat. Tööliskond on õigustatud lootma selle olukorra kiiret lõpetamist ning tööliste omavalitsuse jahuleseadmist kutseühingute keskkliidus, seda enam, et kutseühingute seaduse kehtimapanekust on möödunud juba aasta aega, ilma et oleks asutud seaduse rakendamisele.

2. Kutseühingute seaduse rakendamine peab vastama kutseühingulise isetegevuse põhimõttele; seejuures peab austama organisat-

sioonide vabadust oma struktuuri muutmise ning omavaheliste suhete korraldamise alal, vastavalt praktilistele vajadustele ja liikmeskonna tahtele; kutseühingute elu sunniviisiline painutatamine kunstlike skeemide alla ei tohi olla lubatav demokraatlikus riigis. Kutseühingute seaduse rakendamisel võetagu aluseks seisukohad ja kavad, mis on vastu võetud kutseühingute nõupidamisel Tööliskojas. Tööliskoda jätkaku oma tegevust vabakutseühingulise põhimõtte kaitseks ning pidagu senist tihedat kontakti kutseühingutega.

3. Oma majandusliku olukorra parandamiseks peab töölikond täieliselt ära kasutama need võimalused, mida temale annab ühistegelise organiseerimine ja selle kaudu majandusliku ühisjõu ning ühisvara kujundamine. Tööliste ühistegelise organiseerimine, mis hakkas viimasel ajal hoogu võtma, peab haarama järjest laiemaid tööliste hulki.

VI. TÖÖLISVANEMATE TEGEVUSE ALAL.

1. Tööandjaid ja nende organisatsioone tuleb tõsiselt hoiatada: nad lõpetagu rünnakud ja võitlused töölisvanemate vastu. Töölisvanemate õiguste õonestamine tähendaks seda, et tööandjale jääksid tegelikult vabad käed töökaitse seaduste mittetäitmiseks. Kuid töölisel ei taha olla õigusteta tööandjate alamad, nad on käitise kodanikud oma kindlate õigustega ja neid õigusi ei saa likvideerida. Tööandjate sihilik võitlus töölisvanemate vastu tekitab ainult asjatuid teravusi ja rikub töomeeleolu.

2. Eriti tuleb hukka mõista, et ka mõned kohalikud omavalitsused võitlevad oma käitistes töölisvanemate vastu. Omavalitsused peaksid andma eeskujuga seaduste eeskirjade täitmisel ning tööliste kui vabade kodanike õiguste austamisel.

3. Töölisvanemate jõud ei piisi ainult paragraafi abil. Nende jõud on nende organiseeritud seljataguses ja selleks töölisvanemad olult poolt peavad tegema kõik, et töölikond liituks tihedalt oma asutuste ja organisatsioonide ümber.

4. Töölisvanemate seadus (TKTAS) rakendatagu kõrvalekalduvatult ellu. Seadust tuleb muuta töölisvanemate õiguste ja kaitse laiendamise suunas, nagu seda Tööliskoda on ette pannud.

5. Töölisvanema üheks tähtsaimaks ülesandeks on tööliste organiseerimine kutseühingutesse ja aktiivne ning juhtiv osavõtmine kutseühingute tegevusest. Kutseühing saab ainult siis tõhusalt täita oma ülesannet tööliste võitlusorganisatsioonina, kui ta tugineb käitise töölikonnale ja käitise töölikonna usaldusmeestele — töölisvanematele.

Konverents võtab rahuldusega teatavaks, et eelmise konverentsi otsus töölisvanemate fondi ellukutsumiseks on Tööliskoja poolt teostatud ja fond on edukalt tööle asunud. Konverents kutsus kõiki töölisvanemaid võtma osa töölisvanemate ühisest omaabi ettevõttest.

VII. TÖÖLISKOJA TEGEVUSE ALAL.

1. Tööliskoda, Eesti töölikonna esindusena, peab kaitsma ka väiketööstuse ja kodu-

tööliste huve, kelle olukord nii palgaolude kui ka töökaitse alal vajab tungivat parandamist, olles kaugelt allpool tööstustööliste olukor-
rast. Väiketööstus- ja kodutööliste peab selles suhtes olema võimaldatud vastav esindus Tööliskojas. On täiesti ebaloomulik, et kodutöölisi loetakse Käsitööstuskoja, s. o. töösturite esinduse, liikmeiks ning maksustatakse selle koja kasuks. Tööliskoda peab astuma samme selle olukorra lõpetamiseks vastavate seaduste muutmise teel.

2. Oma tegevuses peab ta, nagu senigi, arvestama ainult oma valijate tahet ja seisma nende teenistuses, tagasi tõrjudes igasuguseid kõrvalisi mõjutusi, tulgu need kust tahes. Konverents tunnustab õigeks Tööliskoja töö senise suuna tööliste huvide esindamisel riigivõimu ees, töölisvanemate tegevusele kaasaaitamisel ja vabakutseühinguliste põhimõtete kaitsmisel.

3. Tööliskoja eelseisvate valimiste ettevalmistamiseks ja kohapealsete soovide kooskõlastamiseks kandidaatide suhtes moodustab konverents 15-liikmelise toimkonna.

A. Vender,

Lutheri töölisvanem, konverentsil sõnavõtjaid, valiti koja valimisi ettevalmistavasse toimkonda.

Vastuvõetud resolutsiooni kohaselt algab kandidaatide esitamine Tööliskoja valimisi ettevalmistavasse toimkonda. A. Offenbachi poolt on esitatud nimistu kandidaatidest.

Juhataja O. Koplus palub esitada veel kandidaate. Kandidaadid hääletatakse üksikult ülesseadmise järjekorras.

Esitatakse üldse 36 kandidaati.

Algab hääletamine.

Häälte järjekorras pääsevad toimkonda järgmised liikmed, neist 13 A. Offenbachi poolt esitatud nimestikust ja 2, nimelt E. Kadakas ja O. Hirsch, väljastpoolt.

1. E. Saar	116	häält
2. F. Kangur	111	„
3. A. Raidma	101	„
4. O. Koplus	98	„
5. E. Tetlov	96	„

6. A. Uuk	95 häält
7. A. Vender	94 "
8. V. Ado	93 "
9. E. Petree	91 "
10. E. Kadakas	86 "
11. A. Saul	85 "
12. P. Pihlak	80 "
13. E. Aun	75 "
14. O. Hirsch	75 "
15. G. Aarma	73 "

Kes on Tööliskoja valimistoimkonna liikmed?

Eduard Saar - Eesti Tekstiitöölaliste Ühingu juhatuse liige, Sindi töölisnõukogu esimees.
 Feliks Kangur - Kopli telliskivitehaste töölisanem. Eesti Ehitus- ja Puutöölaliste Ametiühingu usaldusmees.

Aleksander Raidma - Klaasipuhujate Ametiühingu esimees.

Oskar Koplus - Tartu „Ilutrüki“ töölisanem, Tartu Trükitöölaliste Ühingu abiesimees.

Ernst Tetlov - Kohtla-Järve põlevkivitööstuse töölisanem.

Arnold Uuk - Narva Kalevi töölisanem.

Alfred Vender - Lutheri töölisanem.

Voldemar Ado - Balti Puuvillavabriku töölisanem.

Edgar Petree - „Ilmarise“ töölisanem, Tallinna Metallitöölaliste Ühingu juhatuse liige.

Erich Kadakas - Eesti Tekstiitöölaliste Ühingu esimees, V-d Toferi töölisanem.

Arved Saul - Raudtee Liinitöölaliste Ühingu juhatuse liige ja raudteeliini töölisanem.

Paul Pihlak - Tallinna Nahatöölaliste Ühingu juhatuse liige, „Globeuse“ töölisanem.

Erich Aun - Kohila paberivabriku töölisanem.

Osvald Hirsch - Tartu Töölisühingute Keskliidu sekretär.

Grigori Aarma - Eesti Toidu- ja Maitseainete Töölaliste Ametiühingu kompekiosakonna juhatuse liige.

Läbirääkimised jätkuvad.

A. SIMSON (Tall. Nahatöölaliste Ühingu) peab vajalikeks, et Eesti töölisliikumine oleks ühtlane. Ainult sell korral on võimalik parandada meie olukorda.

L. KONGA (ETK metallitehas): Härra sotsiaalminister heitis töölisanemaile ette vastutööd ja kihundamist käitiste elus. Ometigi pole see õige, töölisanemad kaitsevad vaid töölaliste õigusi. Just tööandjad on esinenud suurte võitlejatena töölisanemate vastu, tekitades sellega arusaamatusi ja pinget.

A. POLLER (Tallinna Sadam): Oleme ministritelt kuulnud palju lubadusi, kuid need on tänapäevani jäänud täitmata. Kuipalju

oleme juhtinud riigivõimu tähelepanu sadamas valitsevaile raskusile. Puudub haigekassa. Stevidoorid tungivad kallale meie abinormidele õnnetusjuhtumite puhul. Ka paljude töödega, nende hulgas Kehra sulfaatvabriku omadega, on meid ninapidi veetud. Mingi „Viking“ hankis endale töid erituvuse kaudu ja rüüb paliku. Meie töötajapakkumisele Kehra sulfaatvabrik üldse ei vastanud, kuigi viisakus seda nõuab.

A. SAUL (raudteeliin) peab tarvilikeks, et liinitöölise kutseühingut ei liidetaks raudteetöölise ühinguga, kuna nende huvid on erinevad. Raudteel on raskusi palga korraldamisega, kuna töötulide seadus meid ei haara. Ka korteri alal on kisendav puudus.

F. KANGUR (Kopli telliskivikäitis): On halb, et isegi suured riigiettevõtted on andmas eeskuju 8-tunnise tööpäeva pikendamiseks. Rikutakse töölepinguid ja kärbitakse paliku. Kas võib siin kõnelda usalduslikust õhkkonnast?

M. KAUER (Kirull): Mis head on toonud meie ministeerite seletused? Kõneldi, et paliku saab tõsta, kui ratsionaliseeritakse. Meil, Kirullis, toodi uued masinad ja valmistatakse radiaatoreid niisama hästi kui välismaal. Seega teostati ratsionaliseerimine, kuid palga ei tõstetud. Olgu veel öeldud, et kordnikud tänavail vaatavad piimliku hoolega sõidukeid, kus on midagi komast ära. Tööstuses ei huvita seevastu ühtki vastutavat juhti, et temperatuur töökoja ruumis on alla 0°.

J. KARASIK (Riigi Sadamatehased): Töötulide lahendamise komisjon toetub oma tegevuses ametilikele statistikale, kuid see statistika on eluvõrras ja pole kooskõlas tegeliku olukorraga. Peatub tööolude juures Riigi Sadamatehastes.

A. VENDER (Luther) kirjeldab Lutheri töölisanemate rasket võitlust tööandjaga. Tööandja püüab mitmesuguste võtetega nurja ajada valimisi ning mõjutada töölisi, et lahti saada töölisanemaid. Käitise juhatuse poolt organiseeriti allkirjades kogumine palgatõstmise vastu, ning selleks aitas kaasa Ehitus- ja Puutöölaliste Ametiühingu juhatuse liige, kuid kutseühing ei teinud tema suhtes mingisuguseid järeldusi. Ei saa pidada loomulikult, et kutseühingu juhatuse liige töötab käsikäes käitise juhatusega.

V. KRUUSTEE (Tall. Trükitöölaliste Ühingu) soovib seaduse väljaandmist, mille järgi iga kokkulepe, mis on saavutatud töösturite ja töövõtjate organisatsioonide vahel, asjaosaliste nõudel tehtaks kohustuslikuks kõigi antud kutseharu tööstuste kohta üle riigi. Kortrite ehitamine töölisele praeguse süsteemi alusel on mõtetu — tuleks kasutada Skandinaavia riikide moodust, kus tööline paneb kokku vaid 10% ehitussummast. Kui kõneldakse rahapuudusest, siis vanaduse ja invaliidisuse fondi alussummaks võiks hästi kasutada praegusele keskliidu juhatusele antavat toetussummat, see läheb täiesti eba-produktiivsele tööle.

A. MÄNDLA (Lorup). Tööliskorterite küsimuse eest ei hoolitseta, kuigi olukord nõuab nende tungivat parandust. Mis puutub mingi-

*J. Karask,
Riigi Sadamatehaste töölisvanem, konverentsil
sõnavõtjaid.*

sugustesse vooludesse tööliskonna keskel, siis neid tööliste igapäevases võitluses pole.

E. PRIKS (tekstiiltöölise ühing): Eesti töölisliikumist on takistanud arenemast streigikeid, juhataste tagandamised, mitmesugused kitsendused. Ei ole rahul Tööliskojaga, kes korraldas täna „paraadkonverentsi“.

Referent L. METSLANG: Tööliskoda on töölisvanemate keskus ja nende juhtida. Kas siis Priksi arvates kõik sõnavõttud olid liigsed ja paraadikad? See on töölisvanemate haavamine.

J. KOOVITS (ehitustöölise ühing) teeb Tööliskojale etteheiteid 1938. a. esindaja saatmise kohta Rahvusvahelisele Töökongressile. Haigekassadele peab jääma omavalituse põhimõte.

O. KASK (sotsiaalminister): Rahvusvahelisele Töökongressile esindaja saatmiseks teeb ettepaneku maa tugevaim keskus. Tööstureid esindab Kaub.-tööstuskoda, töölisi Tööliskoda. Seda korda ma praegu ei muuda. Kuna keskliit pole normaalses olukorras, tuleb arvestada Tööliskoja esindusõigust.

G. SUITS (Globus) kõneleb, nagu poleks konverentsi kokkukutsuja talitanud õiglaselt töölisvanematega ja olleks lubanud väärnähtusi kõnelejate nimekirja koostamisel.

O. KOPLUS (juhataja): Juhin tähelepanu, et sõnavõtjad jätaaks käima kõnelemise nimekirjast. Kõigil on sõna ja seda kasutab ka kõneleja.

A. MEISTER (Sadamatehased) avaldab muremat Riigi Sadamatehastes valitseva olukorra üle puhkuse ajal maksetava palga vähendamisel. Seda tehakse madalate põhipalkade alusel.

Prõua A. OSTRA-OINAS, kes konverentsil viibib majateenijate esindajana, arvab, et peab kaotama streigikeelu, kutseühingud tuleb teha tugevaks ja tõsta palku, hoolimata sellest, et tööstuse kandevõime on madal.

A. OFFENBACH märgib, et 1936. aastal hakkasid kutseühingud käima tõusurada ja arendasid võitlust kõrgema palga eest. Siis tagandati E. T. Keskliidu juhatus ja selle tagandamises on süüdi ka need, kes praegu

valavad krokodillipisaraid, kõneldes kutseühingute tugevnemise tarvidusest ja palkade tõstmisest.

J. KRIIS (Küttejõud): Praegune töölise töölepingu seadus on äärmiselt puudulik, võimaldades tööstureile suurt vabadust töölisega mängimiseks.

A. ELEND (Pärnu Nahatöölise Ametiühing): Tööandjad on arendanud tugevat võitlust töölisvanemate vastu. Nii oli ühes käitises vallandatud 29 töölise, et takistada töölisvanema valimist. Keskliit ja Tööliskoda on lõhkunud Pärnu Sadamatöölise Ühingu. (?!)

O. KASK (sotsiaalminister): Kui kaotatakse töötulide lahendamise seadus, siis tulemuseks osutub palkade alandamine. Töölisvanemate seaduse parandamisel on raskusi Kaub.-tööstuskoja ja Tööliskoja seisukohtade erinevuse tõttu.

A. ABEN (Tall. kontoriteenijate ühing) arvab, et kui oleks vabalt valitav kutseühingute keskus, siis paljugi pahandusi jääks kõrvale.

L. JOHANSON (referent): Valitsusele on esitatud palju küsimusi, kuid need on vastamata. Millega seletada Sindi korteriüüri ja sauna kasutamise hinna tõstmist, s. o. palka vähendamist? Palgalise puhkeaja seadus tuleb parandada ja kord luua selle õiglaseks täitmiseks. Töötulide lahendamise seadust ei tule enne kaotada kui see koht on täidetud organiseerimisega ja kollektiivlepingutega. Kui sotsiaalminister mainis Skandinaaviat organiseerimise eeskujuna, siis pole seal töölisorganisatsioonide tegevust kunstlikult takistatud. Töölisliikumine on võitlusliikumine ja seal on loomulikud ka vastolud. Ühtekuulvusest räägitakse Venes ja Saksamaal, kuid demokraatlikes riikides loetakse võitlust arengu tunnuseks. Meie leiame ühiseks võitluseks ka ühise tee, vaatamata vastoludele.

O. KASK (sotsiaalminister): Ministriümmikule esitatakse konverentsi resolutsioonid ja siis saab tähele panna töölisvanemate seisukohti. Sindi töötulis komisjon sõidab kohale. Konverents on teinud positiivset tööd. Tunustab võitlust, kuid see peab sündima leppimise tahte alusel. Kui ehitustöölise ühingu esindaja kõneles demokraatiast, kas siis on see demokraatia, kui ühingu juhid enamuse vastu lõpetavad politsei abil koosoleku?

O. KOPLUS (juhataja): Päev oli raske. Tehti palju asjalikku tööd, kuigi kohati lubati enesele esineda inetustega. Töölise olukord on selleks liig halb, et üksteist sihilikult materdada. Üldmulje läbirääkimistest on: kõige rohkem seaduserikkumisi on aladel, mis puutuvad töölise jõu ja elu alalhoidmisse. Kõik see nõuab korraldamist.

Lõpetades konverentsi. tänan kõiki konverentsil viibijaid püsivuse eest.

Konverents lõppes kell 8 õhtul, kestes seega vahet pidamata 10 tundi.

A. Lindberg'i muljeid konverentsist

Rootsi kutseühingute keskliidu esimees August Lindberg on annud Rootsi tööliste pressibüroole ülevaate oma muljeist, mis ta sai Eesti töölisvanemate viimaselt konverentsilt. Kuna nimetatud pressibüroo saadab oma informatsioonid kõikidele ajalehtedele Põhjamaades ja väga paljudele kutseühingulistele ja sotsiaalpoliitilistele ajakirjadele, siis on huvitav jälgida Rootsi tööliste juhi arvamist meie olukorrast.

Väga omapärane oli kuulda konverentsil töölisliikumise esindajaid teravas toonis arvestamas valitsuse teatud samme. Üllatus on seda suurem, kui ministrid võtavad sellasest kokkulehest osa ja heatujuliselt vastavad sõnavõtjatele.

Rootsis oleme me ju harjunud vabalt kõik oma südamele ära kõnelema. Meil ei tule arvestada oma koosolekuil politseikontrolli. Sellest ei teki meil mingeid raskusi, kui meie avaldame oma rahulolematust valitsuse või valitsusasutuste mõnesuguse sammu puhul. Riigis, kus poliitilised parteid on keeldud ja kus kutseühinguline liikumine on sõltuv valitsusest ja kutseühingute tegevusvabadus on väga piiratud, hinnatakse eriti vaba eneseväljenduse võimalust.“

Edasi selgitab A. Lindberg Tööliskoja ülesandeid ja konstruktsiooni, märkides muuseas, et Tööliskoda on töölisvanemate poolt valitud keskus ja et Tööliskoja juhatus ja funktsionäärid on ühtlasi vanad ja tuntud kutseühingulise liikumise esindajad.

Ja edasi ütleb A. Lindberg: „Töölisvanemad tulevad vähimalt kord aastas konverentsiks kokku. Neile konverentsidele saadavad kutseühingud ka oma esindajad.

Konverentsil oli käesoleval aastal 360 esindajat, kellest 304 esindas töölisnõukogusid ja 56 kutseühingulisi organisatsioone.

Rootsi kutseühingute keskkliit on juba mitu aastat pidanud ühendust Eesti kutseühingulise liikumisega, ja kui nüüd saadeti kutse meile Tööliskoja konverentsist osavõtmiseks, kasutasime heameelel juhust koha peal tutvu Eesti tööliste organisatsioonilise olukorraga ja tööliste seisukohtadega riigi poolt kontrollitavate organisatsioonide suhtes.

Väga tähelepanuväärt kõnedes selgitasid ministrid lähemalt olukorda Eestis. Nad kõnelesid väga avasüdameliselt välispoliitika, majandusliku olukorra ja esmajoones tööliste olukorra üle. Nad tunnistasid ka otsekohele, et tööliste reaalpalgad on tõesti mitte-rahuldavad, eriti võrreldes olukorraga Skandinaavia riikides. Nende arvates on ainult üks abinõu olemas, nimelt et maa majanduselu organiseeritaks efektiivsemalt.

Ministrite kõned võeti vastu südamliselt aplausidega, aga kui pärast seda algasid läbirääkimised, siis selgus, et kuidagiviisi ei jäetud oma arvamisi vaka alla. Valitsuse samme arvustati sageli õige ägedalt. Peamiselt oldi streigikeelu ja tööandjate surve vastu, mis avaldub mitte ainult kutseühinguliselt organiseeritud tööliste tagakiusamises, vaid on juhtid ka töölisvanemate vastu, kuigi need on üldises kehtivas seaduses ette nähtud. Palju rahulolematust avaldati ka korterilolude kohta, mis ei ole kaugeltki rahuldavad. Sotsiaalminister vastas kõikidele sõnavõttudele, ilma et ta oleks ärevust tekitanud, sageli leidlikult ja väga taktiliselt. Tulemuseks oli pikk resolutsioon, mis täiesti mitteiliste sõnadega konstateeris kriitiseeritud asjaolusid ja milles nõuti kutseühingutele vabadust, et nad saaksid oma vahenditega ja meetoditega kaitsta palgatööliste huvisid.

On loomulikult võimatu, jatkas sm. Lindberg, võrrelda olukorda Eestis ja Rootsis. Palgad on Eestis Rootsi seisukohast vaadatud äärmiselt madalad. Tunnipalgad töötuses kõiguvad 25—40 öörini. Kutseühingulised organisatsioonid äratavad suurimat huvi. Minu viimase külaskäigu ajal Eestisse möödunud aasta lõpul arvestati kutseühingute keskliidu liikmete arvu 13.000. Nüüd arvatakse keskkliidul olevat 16.000 liiget. Sotsiaalminister teatas, et kutseühingute põhikirjad avaldatakse kõige lähemal ajal. Selle järgi on keskkliidul võimalus kongressi kokkukutsumiseks, et korraldada 1936. a. saadik lahendamata küsimusi. See annaks kutseühingulisele liikumisele jälle võimaluse uuendada oma sidemeid vennasorganisatsioonidega teistes maades.

Oli üllatavalt liigutav, lõpetas sm. Lindberg, veenduda selles, kui palju meie maast Eestis lugu peetakse. Meie sotsiaalpoliitilised ja kultuurilised olud on Eestis suureks huvipunktiks. Rootslane on alati seal armas ja teretunud külaline.

Tallinna Metallitööliste Ametiühisusest

Tallinna metallikäitiste töölisvanemate algatusel viidi läbi uuendusi Tallinna Metallitööliste Ametiühisuse juhatuses. 16. aprillil peetud ühingu peakoosolekul, millest võttis osa 300 liiget, avaldati vanale juhatusesele umbusaldust. Juhatusel valimisel sai endine esimees B. Eilmann ainult 24 häält. Töölisvanemate poolt soovitatud kandidaatidena valiti uude 7-liikmelisse juhatusse rida tuntud

metallitööliste aktiivseid funktsionääre, kes said uues juhatuses enamuse.

Pärast peakoosolekut vana juhatus keeldus uuele üle andmast ühingu asjaajamist. Vahapeal kutsuti veel kokku ühingu vana nõukogu, mida ei jõutud peakoosolekul ümber valida, kus otsustati tagandada juhatus, täiesti aluseta ja seadusevastaselt, peakoosoleku poolt valitud juhatus liik-

mistel valiti töölisnõukogu liikmeks veel A. Riis.

Maikuu algul saatsid Lutheri töölisel E. Ehitus- ja Puutööliste Ametiühingule järgmise kirja:

E. Ehitus- ja Puutööliste Ametiühingule.

Ärakerjad: Tööliskojale ja kutseühingutele.

Viimasel ajal on E. Ehitus- ja Puutööliste Ametiühingu poolt korduvalt — suuliselt ja ringkirjade kaudu — levitatud sihilikku laimu ametiühingu liikme end. Lutheri töölisvanema R. Koppelmanni vastu, kuigi on tõendatud ja üldiselt teada, et R. Koppelman ei loobunud oma töölisvanema õigustest mitte vabatahtlikult, vaid oma tervise hävitamise ähvardusel. Sealjuures on aga ametiühing millegipärast vaikides mööda läinud oma mõne juhatuse liikme ja liikme tõeliselt töölis-konna huve kahjustavast tegevusest, võtmata seisukohta nende isikute suhtes.

Seepärast peame juhtima ametiühingu tähelepanu järgmistele faktidele:

1) Detsembris m. a. korjati ametiühingu juhatuse liikmete A. Veebermanni ja R. Maamägi, E. Sügi ja ametiühingu liikmete V. Lindi ning Ojala poolt ja juhtimisel A/s. A. M. Lutheris töölistelt allkirju selleks, et palgatõstmise nõudest loobutaks, kuigi 18. detsembril üldkoosolek otsustas palka 12—20% juure nõuda. Sealjuures anti osale tööliste ebaõigeid seletusi allkirjade kogumise sihi kohta ja 22. detsembril m. a. ignoreerides 18. detsembril m. a. kaitise üldkoosoleku otsust sõlmisid A. Veebermann, E. Sügi, R. Maamägi, O. Nõmmik ja V. Lind töölisnõukogu liikmetena Lutheri töölis-konna nimel kaitise juhatusega kokkuleppe, et tööliste palgatase jääb 1939. a. muutmata.

Kaitise 29. jaan. s. a. üldkoosolek mõistis vastavasisulistes resolutsioonides eelnimetatud isikute teguviisi ühel häälel teravalt hukka.

2) Veebruaris s. a. esitas ametiühingu lüge Ojala oma voliniku adv. E. Sonini kaudu A/s. A. M. Lutheri töölisnõukogu vastu tsiviilnõude „kahjusaamise pärast“ üldkoosoleku ebaseadusepärase korraldamise tõttu töölisnõukogu poolt, paludes üheltasi tühistada 27. ja 29. jaan. s. a. üldkoosolekud ja seal tehtud otsused.

Volituse andmisel adv. E. Soninile oli Ojala poolt tunnistajaks A. Veebermann ja E. Sügi.

Kohtukutse saadeti Ojala voliniku nõudel ainult ametiühingu juhatuse liikmele ja töölisnõukogu esimehele A. Veebermannile, kes nõukogu asjast informeerimata kohtus esimehes kõik ettepannud süüdistused vastuvaadlematult õigeks võttis, mille põhjal kohtunik rahuldaski nõude.

3) Üldkogu koosoleku otsused 29. jaan. s. a., nagu töölisnõukogu kandidaatide ülesseadmine ja valimiskomisjoni valimine ning töötüki alustamine, tühistati vormilistel põhjustel töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktori poolt; sellega tekkis vajadus uue koosoleku kokkukutsumiseks. Töölisnõukogu, mille enamus koosneb ülalnimetatud kutseühingu liikmetest ja juhatuse liikmetest, keeldus üldkogu koosolekut kokku kutsumast.

4) Aprillis s. a. esitas ligi 400 Lutheri töölist töölisnõukogule kirjaliku nõude üldkoosoleku kokkukutsumiseks, kusjuures päevakorda pidi võetama valimiskomisjoni valimine ja töölisnõukogu kandidaatide ülesseadmine, kuid A. Veebermann, E. Sügi, R. Maamägi, O. Nõmmik ja V. Lind sellega arvestada ei tahtnud, mille tõttu isegi tööinspektor pidi vahele segama ja kohal käima. Lõpuks koosolek otsustati süüdi kokku kutsuda, kuid jäeti arvestamata tööliste soove koosoleku päevakorra ja aja suhtes.

Need faktid kõnelevad ise küllaltki selget keelt ja on ametiühingule juba ammu teada, kuna need on avaldatud äärkirjanduses ja on ametiühingule ühingu liikmete poolt suusõnaliselt teatavaks tehtud. Imestust äratab aga asjaolu, et ametiühing, levitades põhjendamata süüdistusi mõne ametiühingu liikme kohta, jätab oma juhatuse liikmete ebaametiühingulise ja tööliste huve kahjustava tegevuse tähele panemata.

Loodame, et ametiühingu juhatuse võtab kõigi ülalnimetatud isikute tegevuse suhtes seisukoha ja nõuab järgmisel ametiühingu peakoosolekul nende isikute ametiühingust väljahetmist.

Mis puutub R. Koppelmannisse, siis ametiühingul peaks olema teada Lutheri kaitse tööliste üldkogu seisukoht.

Lisandame ärakerja Lutheri töölisnõukogu kirjast R. Koppelmannile, mis on alla kirjutatud A. Veebermanni poolt, kes on ühingu juhatuse liige.

Ärakeri.

A/s. A. M. Lutheri kaitse
töölisnõukogu.
10. jaanuaril 1939. a.
nr. 59.

A/s. A. M. Lutheri kaitse üldkogu koosolek 18. XII 1938. a. avaldab tänu ja lugupidamist Lutheri töölis-konna kauaaegsele juhile R. Koppelmannile, kes seadusevastaselt kõrvaldati kaitsest ja tema tervise hävitamise ähvardusel oli sunnitud loobuma töölisvanema õigustest.

Koosolek teeb töölisnõukogu ülesandeks tegutseda edasi Koppelmanni vaimus!

Nõukogu esimees A. Veebermann
(allkiri).

Kirjatoimetaja: V. Lind
(allkiri).

A/s. Lutheri puutööstuse töölisi:
(allkirjad).

Tallinnas, 3. mail 1939. a.

ETK Kopli metallitööstuse
tööliste üldkoosolek peeti 26. mail.

Töölisnõukogu esimees L. Kõngas kandis ette aruande nõukogu tegevusest, selgitades peamiselt palganõudmise käiku. Mõeldud üldkoosolekul püstitatud palganõudmisi kaitse juhatus ei ole täitnud, kuigi palku on tõstatud käesoleval aastal 94 töölisel. Koosolek otsustas sellega mitte rahule jääda ja alustada uut palganõudmist eelneval koosolekul esitatud nõudmiste piires. Töölisnõukogule tehakse ülesandeks astuda samme ETK juhatuse juures, et tööliste palgalist puhkeajaga

pikendataks 10 päevani ja et maksetaks perekonna-abiraha.

Võeti vastu järgmised resolutsioonid:

1) Esineda majandusministri ees Tööliskojade kaudu protestiga põhjendamata piimahinna tõstmise puhul, kuna piim on tööliste esmajärgulise tähtsusega toiduaine.

2) Esineda Tallinna Metallitöölaliste Ühingu juhatuse ees nõudega, et see võimaldaks peakoosoleku poolt valitud juhatuse liikmeil võtta osa ühingu juhtimisest.

A/s. Balti Puuvillas

on jälle kord lõppenud n.-n. kõrgkonjunktuur. Maikuu jooksul vallandati suurem osa töölisi, umbes 300—400 inimest. Põhjendades seda tellimiste puudusega. Töölise arvates sünnib see puhkuse eel tavalise nähtusena, kuna puhkust võimaldatakse 22. juunist kuni 5. juulini s. a., mõlemad kuupäevad kaasa arvatud. Puhkusetasu maksetakse aga 7 päeva eest, kusjuures kaks päeva on palgata „puhkust“.

Käitises ilmneb töökorralduse puudusi, mõnel pool selle tõttu, et ollakse äärmine bürokraat. Töölise arvamine on, et endised suured pärast tagandamist on asunud oma „peremehe“ õigusi kasutama väljastpoolt.

Tööliskond on näidanud oma head tahet sõlmides töötüli puhul kokkuleppe, lootes inimsusele ja õiglusele, kuid käitise juhatuse poolt ilmneb äärmise tähenärimine. Tööliskond on valvel oma õiguste eest ja vastab alati väärikselt.

Käitises n.-n. ratsionaliseerimise tagajärjel teostatud uurimus arstliku komisjoni poolt on näidanud, kui ebaõige see kõik on. Töölised ei ole ratsionaliseerimise vastu, kui ka neil endil lastakse selles kaasa rääkida ja kui selle teostamisele rakendatakse tehnika. Praeguste meetoditega muutub ratsionaliseerimine needuseks ja kurnamiseks. Tööliskond loodab, et valitsus ülaltoodud komisjoni uurimuse tulemusi arvestab ja omalt poolt teeb vastavad korraldused ning keelab tööliste tervise hävitamise.

Jälle kord oli käitises direktorite vahetus, kuna arvates 1. aprillist 1939. a. on käitise vastutavaks tehniliseks juhatajaks määratud insener Rich. Käbin vallandatud direktori K. Lindquist'i asemele.

Töölisnõukogule saabus järelevalve akt, mis on teostatud 15., 16., 20., 21. ja 22. märtsil 1939. a., mille juures viibisid käitise insenerid ja töölisnõukogu liikmed. Järelevalve teostamise ajal töötas käitises 1687 inimest. Akt on kaunis pikk. Selle juures ilmnis seaduse rikkumisi, millede kohta anti ka käitise juhatusele korraldusi. Järelevalve teostamisel ilmnis puudusi 13 punktis, peaaegu kõigis käitise osakondades. Nimelt puuduvad peamiselt tarvilisel arvul käimlad, pesuruumid ja riidekapid, samuti esineb puudusi käitise seadeldise ja teistel aladel jne. Kõigi puuduste kõrvaldamiseks anti, vastavalt nende suurusele, kolm tähtaega.

Käitises alanud töötüli oli I jsk. tööinspektori poolt kokkuleppe nurjumise tõttu koostatud akti põhjal antud lahendada Töötülide Lahendamise Komisjoni, misjuures komisjoni teiskordsel istungil pooled omavahel kokku

leppisid. Naistööliste loetakse minimaalpalgaks 1,84 kr., kirjukudumise jaoskonnas 2 kr. ja alatistele päevatööliste 2 kr. päevas. Meestööliste pagatakse päevatöös vähimalt 27,5 senti tunnis. Kõik maksetavad preemiad, protsendid ja muud lisatasud kantakse palga- raamatusse ja kõik seni maksetavad tükitöö tasunormid jäävad kehtima.

6 teljega töötajate kuduajate hulgas on ette tulnud haigestumisi. Nimelt on üks tööline saanud halvatusse, kuna teine oli sunnitud töölt lahkuma nõrkuse tagajärjel.

ETK karbitehase töölised nõuavad palkade tõstmist.

ETK karbi-, kõvapapi- ja kestatööstuse töölise üldkogu koosolek palgaküsimust arutades otsustas esitada käitise juhatusele alljärgneva palgamõudmise:

Karbitööstuses naistele tükitöö alusel tagatud põhipalgaks kr. 2.— ja tükitöö hindadele 20% juure. Meeste kindlustada 30 snt. tunnis. Tükitöölisele 10% juure. Kestatehases naistele garanteerida päevatöö ta- suks kr. 1.70. Kõvapapitööstuses alatistele päevatöölisele kindlustada kr. 1.70 päevas ja 20% tükitöö hindadele juure. Kõigile kuu- töölisele kr. 5.— kuus juure.

Nende nõudmiste läbiviimiseks otsustati tarbe korral alustada töötüli.

Pealeselle nõudis koosolek: neile töölisele, kelle palk on alla $\frac{1}{3}$ lihttöölise keskmise päevapalga, seadusevastaseltselt palgast kinni- peetud haigekassamaksu tagasimaksmist, puh- kusetasu kolme kuu tegeliku teenistuse alu- sel, paremat tükitöö korraldust jne.

Koosolekul kõneles Tööliskojade töölisvanema- mate instruktor R. Koppelman n, kes oma ettekandes selgitas töölisvanema õigusi ja ülesandeid käitises.

Koosolekut juhatas Leida Urn, proto- kollis T. Mill.

O. Kerson & Ko

kunstsarvetehase töölise üldkogu koosolek peeti 21. mail, millest võttis osa arvukas kogu käitise töölisi.

Koosolekul kõneles Tööliskojade peasekretär L. Metslang tööliskonna päevaküsimus- test.

Töölisnõukogu esimees R. Kimberg andis ülevaate töölisnõukogu tegevusest, mis kiideti töölise poolt heaks.

Koosolekul seati üles uuteks töölisnõu- kogu valimisteks nõukogu liikmete kandidaa- did ja valiti valimiskomisjon.

Linna ettevõtete

töölise ja töölisnõukogude keskel avaldatakse mõtteid palgaolude parandamise küsimustes. Kevade tuleku ja üldise olukorra tõttu on elu- kallidus jälle tõusmas, kuna palgad on jäänud endiseks.

Lootust linnavalitsuse vastutulelikkusele ei ole, sest kõik tehtud ettepanekud on jäe- tud täiel määral „rahuldamata“.

Lootust ka Töötülide Lahendamise komis- joni kaudu palgaküsimuste lahendamiseks on vähe, kuid teist teed praeguses olukorras ei ole.

Väkseimgi arusaamatus või tülli läheb edasi kas Sotsiaalministeeriumi või Riigikohutusse. Samuti on palju sekeldusi uute töö- ja tervishoiu määrustega. Näiteks vastavalt tervishoiu määrusele ehitati käitises töölisele söögisaal, kuid säärasesse kohta, et töölised seda kasutada ei saa. See söögisaal asetseb nimelt liig kaugel tööliste töökohtast. Kuna söögi-aega on vaid pool tundi, siis kulub see aeg juba sinna ja tagasi käimiseks. Ja nii seisabki moodne ja uhke söögisaal täiesti kasutamata, kuna töölised soovivad vama viisi oma leiba ühes tolmuga. Suurt pahameelt töölisele teevad riidehoiuruumid, mis on ehitatud saalide otsa. Riidehoiuruumid avatakse täpselt tööaja lõpul, siis algab neisse tormijooks. Riidehoiuruumid on aga liig kitsad ja selle tagajärjel tekivad ruumide ette sabad, kus tuleb riietumiseks oodata järjekorda. Viimaseil töölisel võtab aega 15—20 min. enne kui nad oma riided kätte saavad. Käitise sisekorra määrustes on aga ette nähtud tööajast riietumiseks 5 min. Käitises väljudes on tööline veelgi tööandja käsutuses. Ta peab nimelt laskma end käitise väravas läbi otsida. Töölised on korduvast nõudnud läbiotsimise kaotamist, vähemalt seda, et see toiming sündigu töö ajal. Seni pole töölisele vastu tulnud. Läbiotsimine käitise väravas on üks inetuimaid, kuid ka üks põliseimaid Kreenholmi käitise kombeid. Revolutsioonipäevil visati läbiotsimise pükid kanalisse, kuid pärast revolutsiooni valmistati uued pükid ja asetati need oma kohtadele tagasi, kus need on püsinud tänapäevani. Läbiotsimise toiming alandab ja häbib töölist. Eriti kannatavad selle all noored töölised, kes pole veel jõudnud sellega harjuda. Kevadeti külastab Kreenholmi palju ekskursionsioone. Tihti peatuvad nad ka käitise väravas ja vaatavad imestusega läbiotsimist ja läbiotsitavaid. Noor tööline keerab oma näo häbitatult kõrvale, kuigi ta pole midagi häbiväärset teinud. See toiming näitab, et töolist ei usaldata, et oletatakse temas varast.

Kreenholmi töölisel on ees palju tööd ja võitlusi, et oma inimõigusi kehtima panna. Esialgu peaks needki väikesed soodustused endale kätte võitlema, mida omavad teiste käitiste töölised.

Sindis

Sindi tekstiilkäitises töötab 652 töolist. Töötatakse suuremalt osalt ühe vahetusega, aga on ka kahe ja kolme vahetusega töölkäimisi. Kolme vahetusega töötatakse praegu osaliselt kalevikudumisel.

Nagu teada, tõstsid 20. aprillil 1939. a. Sindi käitise töölised üldkogu koosolekul üles palganõudmise 15% ulatuses. Nõuti sauna maksuta kasutamise jätkamist, mis alates 1902. a. oli töölisele maksuta kasutada kuni 1. aprillini 1939. a., mil see maksustati. Samuti nõuti korterite üüride, mis alates 1. märtsist 1939. a. 300—500% tõusid, hoolimata nende viletsusest, viimist endisele tasemele. Korter, saun, valgustus ja klubiruum olid hulk aega arvestatud naturas antava tasuna, mis tegi päevas iga töölise kohta 7,9

sentit ja mille võrra nüüd korraka töötasu langes.

25. aprillil käis IV jaoskonna tööinspektor kohal kokkulepet sobitamas, kuid tagajärjetult.

11. mail sõitis Töötülide Lahendamise Komisjon kohale lepitust soovitama. Ka käis komisjon käitise kortereid vaatamas, mis jätsid väga halva mulje. Üürid olid juba enne tõstmist suured, arvestades korterite viletsust, ja nüüd ei ole need madalamad erakorterite üürist. Viimased on küll eeskujulikumat ja tervishoiu nõudeile vastavad, neid aga on alles vähe selleks, et praegust töölisperet ära mahutada. Komisjoni kokkuleppe sobitamisel ei olnud tulemusi käitise esindajate vastutulematuse pärast.

Reedel, 19. mail 1939. a., tegi Töötülide Lahendamise Komisjon otsuse, mis käib järgmiselt:

1. Tõsta Sindi Tekstiilvabrikute Ühisuse käitise kõikide töölise palganorme nii tükkide kui ka ajatöö 5% võrra.

2. Juhul, kui uutes palganormides tekkida võivad murdarv on 0,25—0,74 senti, loetakse see 0,50 sendiks. Murdarvu 0,1—0,24 sendini arvesse ei võeta. Kui murdarv on 0,75 senti või üle selle, loetakse see terveks sendiks.

3. Käesolev otsus on kehtiv kuni 31. märtsini 1940. a., kuid juhul, kui muudetakse töölise kahjuks tööandjale kuuluva isikule väljajääturitud korteris üüritingimusi, võivad töölised alustada töötüli, sihiga muuta sundotsuses määratud palgatingimusi ka enne eelnimetatud tähtaega.

Töölisnõukogu tegi käitise valitsusele ettepaneku võimaldada töölisele 9 päeva palgalist puhkust, sest 7 päeva on seaduses alammäärana ette nähtud. Sellele ei tulnud vastu. Sindis algab palgaline puhkus käitise valitsuse teadaande järgi 26. juunist ja kestab 3. juulini.

Tööstuslike käitiste tööaja seaduse parandamine ning muutmine oleks hädavajalike. Sindis pole enam ühtki määramata ajaks tööle palgatud töolist. Harrastatakse kuus-, 2 nädala, päeva- ja — mis kõige võimatum — tundide viisi töölepalkamist. Säärane toiming häirib töölisi ja on halb haigekassale.

Seni olid vanad, s. o. kauaaegsed, töölised soodustatud, sest neile pidi pikemat aega valdamine ette teatatama, nüüd aga ei teata enne midagi kui aeg on käes.

Töötervishoiu määruste täitmine jätab palju soovida. Ehk küll käitise ruumid on vanad, saaks hea tahtmise juures nii mõndki ära teha. 10. mail käis vanem tööinspektor ühes IV jsk. tööinspektori ja Sotsiaalministeeriumi töökäitise- ja sotsiaalkindlustusosakonna ajutise ametniku saatel kohal. Vanem tööinspektor oli üllatunud, sest palju nõudeid oli tähtajaks täitmata ja paljud olid puudulikult täidetud, viimaste hulgas ka joogivee toomise korraldus. Terav kokkupõrge oli ületundide pärast, mida tehakse ohtralt ja seadusevastaselt. Ületundide seadusevastase tegemise uurimine jäi IV jsk. tööinspektori ülesandeks. Siin tuleks tarvitusele võtta karmid abinõud.

Tööliline.

Viljandis

Viljandi linnavalitsuse ehitustööstuslikust käitisest.

Viljandi linna käitisest on praegu töölist üle 50, kuid palgad võrreldes läinudaastastega on odavamad, peaaegaliselt tükitöö alal, aga samuti ka tunnitööl. Meestöölised teenivad päevas 2—3,30 kr., kuna läinud aastal samal ajal tööliste palk oli 2,75—4,00 kr.

Viljandi mehaanilise töökoja tööliste üldkogu koosolek

toimus 26. mail s. a. 57 töölisest oli koos 42. Koosoleku juhatajaks valiti A. Heli ja kirjatöömehetajaks Vellema. Töölisvanem A. Zernant andis üldjoontes aru oma tegevusest ja läbirääkimisest palganõude asjus tööstuse juhatausega, mis ei annud tulemusi.

Koosolekul kõnelesid Töölistekoja liige E. Heinlaid ja Töölistekoja sotsiaalpoliitilise toimikonna liige A. Offenbach. E. Heinlaid rääkis Töölistekoja tähtsusest tööstustöölise esindusena. A. Offenbach kõneles palgaolude parandamise küsimusest.

Koosolekul võeti ühel häälel vastu otsus alustada töötüli ja nõuda palgalis 7 senti tunnis ja palga väljamaksmist palgaraamatus ettenähtud tähtajal. Viljandi mehaanilises töökojas on palgad odavad — 18—28 snt. tund — ja palgamaksmises esineb järjest korratuse, nii et palgapäeval tasutakse 5—10 krooni ja muu osa alles hiljem, ilma et selle viivituse eest tasutaks isegi seaduslikke %%. Eelnimetatud otsused tehti ühel häälel. Muudest korratustest, mis käitisest ilmsiks tulnud, otsustati kohalikule tööinspektorile ette anda ja nõuda nende kõrvaldamist.

A.-s. Leihbergi lina- ja jahuveski käitisest.

A.-s. Leihbergi lina- ja jahuveskis on olukord palga suhtes praegu ebanormaalne. Paljudel töölistel on saamata ületunnitasu. Tegelikult on palgaraamatuisse märgitud 8 tundi, kuid sellest ametlikult ajast ei peeta kinni, vaid sunnitakse töölisti sageli tegema ületunde ja jäetakse need palgaraamatuisse kandmata. Samuti ei tunnustata tööandja 50% ületunni lisatasu. Mõned töölisel, kel ületundide arvel on saamata ligi 200 krooni, käisid kohaliku tööinspektori juures vajalist abi palumas ning tööinspektor lubas asja võtta enda lahendamiseks. Tööjuhatajal oli aga teada, et mõned töölisel lähivad teataval päeval tööinspektori poole. Üks meister läks tööinspektori kantseleli lähedusse valvekorda. Kui töölisel seda märkasid, ei julgenud suurem osa neist tööinspektori jutule minna, ja need paar töölist, kes siiski läksid, märgiti tööstuse juhatause poolt musta nimekirja ning vallandati. Käitisest on üle 90 töölist. Töölisel on

hinmutatud alalise vallandamise kollitamisega ega julge isegi allkirja anda üldkogu kokkukutsutamise sooviavaldusele ja nii on töölisvanema valimiste eeltööd mitmel korral ebaõnnestunud. Hoolimata igasugustest takistustest ei jäta käitisel töölistel võitlust poolei ja kasutavad iga soodsamat olukorda, et käitisest ellu kutsutaks töölistkonna asutused.

Tartus

„Estico's“ sõlmiti kokkulepe.

„Estico“ töölisel nõudsid palkade tõstmist 5 sendi võrra tunnis. Käitise juhatusel ütles ära palkade tõstmisest sel määral, nõustudes küll palku tõstma 1—2 snt. tunnis. Töölistel üldkoosolek võttis nimetatud palkkumise vastu. Sõlmiti üheks aastaks leping, mille kohaselt saavad palga juure: meestöölised 1 snt. tunnis, need, kes on tööle palgatud ajavahemikul 1. jaan. — 30. apr. s. a.; 2 snt. tunnis need, kes saavad palga 23—33 snt. tunnis ja on tööle palgatud 1938. a. ja ennem; 1 snt. tunnis need, kes saavad palga üle 33 sendi tunnis; naistöölised, kes on tööle palgatud 1. jaan. — 30. apr. s. a., saavad tööle palkamise päevast kuue kuu möödumisel 1 snt. tunnis juure; 2 snt. tunnis juure saavad need, kes saavad palga 16 ja 17 snt. tunnis; 1 snt. tunnis need, kes saavad palga üle 17 sendi tunnis.

Mujal

Kadaka

lubjapabrikul, Rakkes, töölistel teiskordne üldkoosolek peeti 27. mail 26 töölistel osavõtul. Koosolek oli kokku kutsutud palgaküsimuse arutamiseks.

Koosolekut juhatas A. Hint, protokollis R. Teede. Koosolek leidis, et praegused palgad ei vasta äärmiselt raskele ja kurnavale tööle käitisest ega ka elukalliduse tõusule. Otsustati palga juure nõuda: ajatööl 8 snt. tunnis, lubja vagunisse laadimisel, turbavaguni tüühjendamisel, laua platvormi laadimisel ja kivikuubiku valmistamisel kr. 2.— juure ning kivirea ladumisel 25 senti.

Pealeselle nõuti pesumaja ehitamist, kuna see on äärmiselt vajaline, eriti ahjus töötavale töölistel.

Kiltsi sae- ja jahuveski

töölistel üldkogu koosolek peeti 13. mail, millest võttis osa 74 töölist. Koosolekut juhatas A. Kook, protokollis P. Sulg.

Koosolek otsustas nõuda üldist palga tõstmist töölistel 10% võrra. Pealeselle nõuti tükitöölistel põhipalga garanteerimist ja palgivedajate tööaja normeerimist, kuna praegu nad töötavad üle 12 t. päevas.

Töölisvanema kandidaatideks seati üles: A. September, H. Pikkonen ja A. Laugas.

Mitmesugust

Töötüli

Põlevkivitööstuse töötüli.

Põlevkivitööstuse töötüli tegi Töötüli Lahendamise Komisjon alljärgnevad otsused:

Esimeses Eesti Põlevkivitööstuses otsustati kaevureil, kes töötavad suruõhupuuridega, kantmeetrilt maha arvestada 15 sendi asemel 5 senti, teistel tööaladel jätta kehtima endi-

sed palgad. Otsus kehtib 1. VI—31. XII 1938. a.

Kiviõlis otsustati õlivabriku töölisi palku tõsta 5%, teistel tööaladel jätta palgad endiseks. Garanteeritud põhipalgaks määrati meestel 25 snt. ja naistel 21 snt. tunnis. Otsus kehtib 1. juunist kuni 31. dets. s. a.

Ubjä kaevanduses otsustati põhipalku tõsta aja- kui ka tükitöödel: meestel (22) 25 snt., naistel (10) 20 snt. ja oskustöölisel (22) 28 snt. tunnis (klambreis on märgitud endised põhipalgad). Tükitööliste palku tõsteti 5%. Otsus kehtib 1. juunist kuni 30. apr. 1940. a.

Kütte-Jõus jäeti kehtima senised palgad, töönormid, tükitööde tariifid ja tööliste antavad soodustused. Otsus kehtib kuni 31. dets. s. a.

Eestimaa Õlikonsortsiumi Viivikonna kaevanduse tööliste palganõue lükkati tagasi.

Tööliste esindajad jäid nimetatud otsuste suhtes eriarvamisele.

Komisjoni otsustele esitasid protesti Kohtla-Järve, Kiviõli ja Viivikonna tööliskoogud.

Protestides toodi muuseas ette järgmist: Põlevkivitööstuste suurtest kasudest on töölised õigustatud osa saama, sest töötatakse erilisel rasketes töötingimustes, kus mõnede aastate jooksul muututakse täiesti tööinvaliidiks. Pealegi tõusis 10%-lise maksude tõstmisega ka kaevanduste rajoonis esirinnas olev elukallidus tunduvalt, kuna kaupmehed selle juuremaksu maksmisest vabaneda püüdes on tõstnud kõigi toidu- ja tarbeainete hindu. Töötülide Lahendamise Komisjoni otsuses äratab imestust see, et palkade tõstmisel jäid kõrvale just need töölised, kes seda kõige rohkem vajasis, näiteks K.-Järvel õlivabrikute töölised, kellele tööiseloому ja äärmiselt ebatervislikke olusid peab eriti arvestama. Tundub, nagu oleks Töötülide Lahendamise Komisjon palgakõrgendust otsustanud ainult pealiskaudselt ja asjasse põhjalikult süvenemata. Pealegi pole õlivabrikute töökäigust ühelgi kõrvalisel isikul õiget pilti, sest Töötülide Lahendamise Komisjoni koha peal käimisel katkestati vabrikuis töö peaaegu täieliselt — sel ajal töötasid ainult mõned generaatorid — ja pandi seisma ka järjekordne luukide läbilõõmine, mis tekitab vabrikuis suitsu ja tolmü. Ka palga alammäärad peavad kindlasti suurenema, sest praegune tasu ei võimalda kellelgi inimväärset elamist ega vasta kaugeltki praegusele elukallidusele.

Kutseühingutest

Eesti Ehitus- ja Puutööliste Ametiühingu tegevusest.

Ühingu töös peaarõhk on pandud organiseerimisele, mille edukaks läbiviimiseks on ametisse palgatud organisatsioon. Aasta jooksul tuli uusi liikmeid juure 751, millega liikmete arv aasta lõpuks tõusis 1261-ni. Vastavalt liikmete tööalladele on ühingu juure asutatud osakonnad. Sidet ühingu ja liikmeskonna vahel peab usaldusmeeste võrk. Ühing on algatanud ja aidanud läbi viia töölisvanemate valimisi ja on kõigiti püüdnud kaitsma oma liik-

meskonna huve. 1938. a. jooksul ei ütelnud ühingu juhatuse ja plekkseppade ning parketitööliste tööandjate vahel sõlmitud kollektiivlepinguid üles kumbki pool. Puu- ja müürsepad ei esitanud kollektiivlepingut vähesel organisatsioonilise %-di tõttu. Käsitöös-turkonna poolt algatatud tööpäeva pikendamise aktsioonile on ühing kõigiti vastu astunud. Nii ühingu osakondade üldkoosolekute kui ka ühingu üldkoosoleku poolt on nõutud üksmeelselt dekreediga antud seaduse kaotamist, mis ehitustöölisel südasuve kuudel võimaldab piiramata arvul ületundide tegemist. On asutud seisukohale, et ehituspoliitikat ei tule juhtida nii, et südasuvel tõmmataks ehitustööd loomale ja püütakse sellega õppinud ehitustöölisi suunata põllutööle, ehkki neil juba majanduslikel põhjusil pole võimalik maale põllutööle minna. Ühing võimaldab oma liikmeile juriidilist abi kas tasuta või vähimalt osalise tasu eest. Kultuuritööks ja meelelahutuseks on korraldatud õpiringe, loenguid, pidusid, väljasoite jne. Ka on ühingu juure asutatud oma raamatukogu ja laulukoor. Tegevuskava näeb ette organiseerimistöö laiendamist, usaldusmeeste võrgu täiendamist ja töölisvanemate valimise algatamist, eriti ehituskäitistes. Erilist tähelepanu pööratakse palga- ja tööolude parandamisele. Nõutakse haiguskindlustusseaduse laiendamist kõikidele hooajatöölisele nii, et nad selle alla kuuluksid ka tööhooaja vaheajadel. Ka nõutakse teiste sotsiaalseaduste kiiret kehtimapanemist. Liikmeskonna kultuurilise taseme tõstmiseks korraldatakse loenguid, kursusi ja õpiringe, täiendatakse raamatukogu ja arendatakse liikmeskonnas muusikalist tegevust. Toetust maksetakse tööterrori puhul usaldusmeestele, töölisvanematele ja teistele ühingu liikmetele, kes oma töökoha on kaotanud tööliskonna huvide kaitsmisel.

Ühingu sissetuleku moodustavad peamiselt liikmemaksudena laekuvad summad. Liikmemaksunormid on järgmised: 25 snt., 40 snt., 50 snt., 75 snt. ja 1 kr. kuus, kusjuures osakondadele on jäetud võimalus nimetatud normidest sobivad alammäärad oma osakonna liikmete kohta kehtima panna.

Kutseühingulise töö tähtsuse ja sisemise töö tagajärjekuse suurendamise selgituseks andis ühing välja vastava brošüüri.

E. Ehitus- ja Puutööliste Ametiühingu ja plekksepatööde ning parketitööde ettevõtjate vahel sõlmitud kollektiivlepinguist on parketitöölisi puudutav kollektiivleping üles öeldud. Kollektiivlepinguga teenisid parketitöölised aastast kr. 480.000 enam kui nad teenisid siis, kui kollektiivlepingut veel ei olnud. Uue parketitöölise poolt esitatava kollektiivlepinguga tõuseb töötasu veelgi. Selle lepingu kohaselt saab tööandja tööle võtta ainult ühingu liikmeid. Parketitöölised on praegu 100% organiseeritud.

Ehitushooaja saabumisega on ühing korraldanud 15. maist 15. juunini kestva organiseerimiskuu. Organiseerumise vajaduse selgitamiseks andis ühing välja brošüüri, mida trükiti 5000 eksemplaari.

Tegev toimetaja: *Lui Metslang*, vastutav toimetaja: *Anatol Renning*, väljaandja: Tööliskoda.

Ilmunud 10. juunil 1939. a.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda, Pikk 2. 1939.